

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
факультет технологій та дизайну
кафедра культурології та методики викладання культурологічних дисциплін

Віталій Дмитренко
Віта Дмитренко

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

*навчально-методичний посібник для підготовки до практичних занять та
самостійної роботи студентів*
Частина 2
(з другої половини XVII до початку XXI століття)

Полтава
2019

УДК 008(477)(091)

I-89

Рецензенти

Волошин Ю. В. – доктор історичних наук, професор кафедри історії України
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

Петренко І. М. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та
суспільних наук ВНЗ Укооспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»

I-89 Історія української культури: навчально-методичний посібник для підготовки
до практичних занять та самостійної роботи студентів спеціальності 034
Культурологія освітнього ступеня бакалавр / укладачі В. А. Дмитренко,
В. І. Дмитренко. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. Ч. 2 (з другої половини
XVII до початку XXI століття). 98 с.

Затверджено Вченою радою
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
Протокол №4 від 31.10.2019

© Дмитренко В. А., 2019

© Дмитренко В. І., 2019

© ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019

ЗМІСТ

Програма навчальної дисципліни	4
Структура навчальної дисципліни	6
Методичні рекомендації до проведення практичних занять та виконання самостійної роботи	7
Освіта і наука	7
Барокове мистецтво.....	13
Культура України першої половини XIX ст.....	23
Культура України другої половини XIX ст. – початку XX ст.	30
Культура України 20-х рр. XX ст.	39
Культура України в умовах тоталітаризму.....	46
Культура України під час «відлиги» та десталінізації	55
Культура України кінця XX ст.	68
Постмодернізм та масова культура	74
Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів	87
Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на екзамені:	89
Тести	91

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль №6. Культура України другої половини XVII – початку XIX ст.

Тема 1. Освіта і наука

Освіта й інтелектуальне життя в Україні в другій половині XVII ст. Книгодрукування: витоки та становлення. Козацьке літописання.

Тема 2. Барокове мистецтво

Поєднання ренесансного й барокового стилів: початок формування українського різновиду бароко. Феномен українського козацького бароко. Церковне і світське будівництво. Дерев'яне зодчество, іконопис. Театральне мистецтво та музика.

Тема 3. Культура України першої половини XIX ст.

Класицизм та романтизм в культурі України першої половини XIX ст. І. Котляревський, П. Гулак-Артемівський, Г. Квітка-Основ'яненко, Є. Гребінка. Кирило-Мефодіївське братство. Творчість Т. Шевченка. Архітектура: будівництво й реконструкція міст (Київ, Одеса, Полтава), садибно-паркове мистецтво (масток Галаганів у Сокиринцях, парк Олександрія у Білій Церкві, парк Софіївка в Умані), скульптура (М. Козловський, І. Мартос), живопис і графіка (В. Боровиковський, В. Тропінін).

Культура Західної України в умовах Австрійської імперії. Галицько-карпатська школа українського романтизму. М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький.

Тема 4. Культура України другої половини XIX ст. – початку XX ст.

«Епоха великого реалізму». П. Мирний. І. Нечуй-Левицький, А. Свидницький, І. Франко та ін. Зародження модернізму наприкінці XIX ст. Його прояви в літературі (В. Винниченко, О. Олесь, М. Вороний), архітектурі (Бесарабський ринок, будинок Полтавського земства, будинок з химерами), живописі (М. Бойчук, К. Малевич, М. Шагал). Розвиток української музики та театрального мистецтва: С. Гулак-Артемівський, М. Лисенко, К. Стеценко, М. Леонтович.

Культура України початку XX ст. УЦР, Гетьманат та Директорія і їхня культурна політика.

Змістовний модуль №7. Українська культура радянського періоду

Тема 1. Культура України 20-х рр. XX ст.

Вплив подій періоду Національної революції та громадянської війни (1917-1921 рр.) на розвиток української культури. Створення УАН. В. Вернадський. Сутність «українізації» (1922-1929 рр.). Літературний процес у 20-30-х рр. Драматургія і театр 20-30-х рр.(Л. Курбас, М. Куліш). Український кінематограф: О. Довженко. Мистецька школа М. Бойчука. І. Кавалерідзе та його вплив на розвиток української скульптури.

Тема 2. Культура України в умовах тоталітаризму

Соцреалізм: його характерні риси та представники. «Розстріляне Відродження». Знищення архітектурних пам'яток в Україні. Друга світова війна та її вплив на українську культуру.

Тема 3. Культура України під час «відлиги» та десталінізації

«Відлига» і десталінізація. Шестидесятники та дисиденти в українській культурі: Ліна Костенко, Василь Симоненко, Микола Вінграновський, Іван Драч, Василь Стус, Ігор Калинець. Феномен поетичного кіно: С. Параджанов, Ю. Ільєнко, Л. Биков. Розвиток науки.

Змістовний модуль №8. Сучасна українська культура

Тема 1. Культура України кінця ХХ ст.

Культура України в умовах кризи радянського суспільства і становлення української державності. Громадсько-культурні і суспільно-політичні організації, угруповання і рухи, їх значення в культурному житті українців. Освіта, образотворче мистецтво, кіномистецтво і театр.

Тема 2. Постмодернізм та масова культура

Постмодернізм як напрям та стан у культурі. Характерні риси постмодернізму. Його прояви в українській культурі. Масова культура в Україні. Метамодернізм.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма				Заочна форма					
	Лекції	Практ./семинар. заняття	Лабор. заняття	Самост. робота	Теми узагальнених лекцій	Лекції	Практ./семинар. заняття	Лабор. заняття	Самост. робота	
Змістовий модуль № 6. Культура України др. пол. XVII – початку XX ст.										
Тема 1. Освіта і наука	2	2		9	К-ра України другої половини XVII – початку XX ст.	2			15	
Тема 2. Барокове мистецтво	4	4		9				2		12
Тема 3. Культура України першої половини XIX ст.	2	2		9						15
Тема 4. Культура України др. пол. XIX ст. – початку XX ст.	4	4		9				2		12
Разом за модуль	12	12		36		2	4		54	
Усього за III семестр	12	12		36		2	4		54	
Змістовий модуль № 7. Українська культура радянського періоду										
Тема 1. Культура України 20-х рр. XX ст.	4	4		10		2			22	
Тема 2. Культура України в умовах тоталітаризму	4	4		12			2		21	
Тема 3. Культура України під час «відлиги» та десталінізації	4	4		12		2	2		21	
Разом за модуль	12	12		34		4	4		64	
Змістовий модуль № 8. Сучасна українська культура										
Тема 1. Культура України кінця XX ст.	4	4		10	Культура України кінця XX ст. Постмодернізм та масова культура	2			23	
Тема 2. Постмодернізм та масова культура	2	2		10				2		21
Разом за модуль	6	6		20		2	2		44	
Підготовка до екзамену (якщо передбачено навч. планом)				30						
Усього за IV семестр	18	18		84		6	6		108	
Усього годин	102	102		366		28	28		514	

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичне заняття №37

Тема: Освіта і наука

Мета практичного заняття: формування системи знань про особливості культурного процесу в ранньомодерну добу української історії.

План

1. Загальна характеристика барокової культури в Україні.
2. Література козацьких канцеляристів.
3. Києво-Могилянська академія.
4. Розвиток книгодрукування.

Методичні вказівки

Перше питання присвячене висвітленню типових рис української барокової культури. Зокрема, розвиток науки в поєднанні з богошуканнями; успадкування козацькою старшиною меценатської діяльності руських князів та політичних поглядів шляхти Речі Посполитої; войовниче православ'я при збереженні культурних зв'язків з Західною Європою; національні мотиви у культурі доби; урочистість і вражаючі ефекти, динамічність композиції й декоративна пишність; синтетичний характер (охопило всі сфери духовної культури – архітектуру, літературу, образотворче і прикладне мистецтво, музику, театр) тощо.

У другому питанні слід акцентувати увагу на те, що до козацьких творів кінця XVII – XVIII ст. традиційно застосовують невдалу назву «козацько-старшинські літописи», хоча з літописами в звичному значенні слова вони вже не мають нічого спільного. Ще Михайло Грушевський запропонував для них більш влучну назву – «література канцеляристів». Серед них слід зупинитися на творах Григорія Граб'янки та Самійла Величка.

Третє питання практичного заняття присвячене створенню, структурі та діяльності Києво-Могилянської академії. Зокрема, необхідно проаналізувати внесок письменників, проповідників і теологів – Лазаря Барановича, Йоаникія Галятовського, Варлаама Ясинського, Йоасафа Кроковського, Антонія Радивиловського, Стефана Яворського, Феофана Прокоповича.

У четвертому питанні слід розкрити історію організації та діяльності друкарень (старої Києво-Печерського монастиря і нової, заснованої 1674 р. Лазарем Барановичем у Новгороді-Сіверському, а з 1679 р. перенесеної до Чернігова); розглянути перелік літератури, яка в ній видавалася. При цьому, акцентувати увагу на

тому, що окрім книг церковного обігу, Київська і Чернігівська друкарні видають збірки проповідей і посібники з риторики, теологічні трактати, панегірики, духовну поезію, житійні твори, букварі, підручники, господарські поради. Продукція обох виходить не лише церковнослов'янською та староукраїнською, але й польською та латинською мовами.

Список рекомендованої літератури:

1. Грушевський М. С. Історія України-Русі. Київ: Наукова думка, 1994. 235 с.
2. Збірник козацьких літописів: Густинський, Самійла Величка, Грабянки. Київ: Дніпро, 2006. 976 с.
3. Історія української культури: збірник матеріалів і документів / під ред. Б. І. Білик, С. М. Клапчук. Київ: Вища школа, 2000. 606 с.
4. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
5. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посіб. / під ред. А. Яртися, В. Мельника. Львів: Світ, 2005. 568 с.
6. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
7. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
8. Українська і зарубіжна культура: навч. посіб. / за ред. К. В. Заблоцької. Донецьк: Схід, 2001. 372 с.
9. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. / за ред. М. М. Заковича. Київ: Знання, 2002. 556 с.
10. Хижняк З. І. Києво-Могилянська академія в XVII–XVIII ст. Київ: Києво-Могилянська академія, 2012. 223 с.
11. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. Нариси історії культури до початку XVIII століття. Львів, 2001. 250 с.
12. Яковенко Н. Паралельний світ: Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. Київ: Критика, 2002. 416 с.
13. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. Київ: Генеза, 1997. 312 с.

Самостійна робота:

Завдання: Підготуйте повідомлення/презентацію на тему «Український філософ ...» (Сильвестр Косів, Інокентій Гізель, Лазар Баранович, Феофан Прокопович, Георгій Кониський, Григорій Сковорода).

Список рекомендованої літератури:

1. Феофан Прокопович – діяч на зламі епох. *Шкільна бібліотека*. 2006. № 5. С. 31-33.
2. Шалашна Н. Філософська концепція освіченого абсолютизму Феофана Прокоповича в українській та російській культурах першої половини XVIII століття. *Схід*. 2013. № 2. С. 124-128.
3. Меркулов М. Античні образи у творах українських письменників барокової доби (на матеріалі віршів Григорія Сковороди та Феофана Прокоповича). *Слово і час*. 2016. №6. С. 56-62.
4. Георгій (Григорій) Кониський. Людина нового типу. *Шкільний світ*. 2016. Грудень (№24). С. 25-26.

5. Історія української філософії: Підручник для студентів вузів / С. В. Бондар [и др.]. Київ: Академвидав, 2008. 623 с.
6. Горський В. С., Кислюк К. В. Історія української філософії: підручник для студентів вузів. Київ: Либідь, 2004. 487 с.

Критерії оцінювання: За виконане завдання студент отримує максимум 7 балів.

- **1 бал** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, з помилками й неточностями, студент слабо орієнтується в обраній тематиці.
- **2 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, помилок і неточностей незначна кількість (1-2).
- **3 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита на репродуктивному рівні, помилки й неточності відсутні.
- **4 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та узагальнення. Навів конкретні приклади.
- **5 балів** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та запропонував власну точку зору з обраної проблематики.
- **6 балів** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання.
- **7 балів** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання, використав елементи дискусії, власні твердження підкріпив прикладами.

Уривки з джерел:

Чижевський Дмитро «Українське літературне бароко»

В ідеалі обидва для людини барока можливі шляхи ведуть до одної та тієї самої цілі: через «світ» (природу, науку, політику і т. д.) людина приходить завше до того самого – до Бога. Хто задовго залишився у світі, той лише заблукав у ньому. Отже, якщо культура готики принципово релігійна та навіть церковна, якщо культура Ренесансу принципово світська (якби її робили і духовні), культура барока мусить мати обидві – релігійну та світську – сфери; але можлива – і реально зустрічається нерідко – барокова культура з великою перевагою або й виключним пануванням релігійної сфери. Таку перевагу зустрінемо, до речі, й на Україні.

Чижевський Д. Українське літературне бароко. Київ, 2003. С. 270

Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки

Об'явленіє к читателю, коєя ради вини сія історія начатся писати
Сказаніє о различных бранех і оружії козацьком і о пищі їх
Откуда і чєго ради возсташа козаки на поляков?
Сказаніє вократці о Хмельницького роді, і о войні на цоцорі
Сказаніє, чєсо ради возста Хмельницький на поляков
Сказаніє о первой брані козацькой на Жолтой воді з ляхами
О второй войні і побіді козаков над ляхами под Корсунем
Сказаніє о збараськой і зборовськой побіді над ляхами 1649 року

Сказаніє о войні берестецької
Сказаніє, что под Білою Церквою ляхом б'яше 1651 року
Сказаніє, чого ради Хмельницький поддадєся росіянам, і о войні
дрижипольській, року 1654
О взятїї от турков Умані і Ладижина і прочих українських градов
Откуда Палій повстал – повість...

http://litopys.org.ua/old18/old18_37.htm

Самійло Величко «Сказання про війну козацьку з поляками,
через Зіновія Богдана Хмельницького, Гетьмана військ запорізьких, вісім літ
точилася.

А близько дванадцяти літ тяглася з іншими державами у поляків, якою він
Хмельницький, при всесильній Божій допомозі, з козаками і татарами з тяжкого
лядського іґа вибився і під великодержавне, пресвітлого монарха російського Олексія
Михайловича володіння добровільно піддався.

Від авторів: німецького Самуїла Пуфендорфія, козацького Самуїла Зорки і
польського Самуїла Твардовського, який описав ту війну віршами у своїй книзі
«Війно Домова» названій. Нині ж коротко стилем історичним і наріччям
малоросійським, оправлено й написано стараннями Самоїла Величка, колись
канцеляриста війська запорізького, в селі Жуках, повіту полтавського, року 1720».

ПЕРЕДМОВА ДО ЧИТАЛЬНИКА

Цікавому норову людському не може нічого бути сподобнішого, ласкавий
читальнику, як читати книги й дізнаватися про давні людські діяння та вчинки. Бо чи
може у печалі щось швидше стати ліком, як той же книжковий, пильно й до речі
вжитий, медикамент? Спізнав я те сам, коли мав скорботу; читаючи та слухаючи
книжки і дізнаючися з них про всілякі людські пригоди й біди, я вчився зносити
терпляче і власні злигоди; покладався-бо на приказку – в терпінні вашім знайдеться
душа ваша. Думаючи про це й оглядаючи літописні та історичні писання чужоземних
письменників, читав я про всілякі діяння й побачив, що славу тих чужоземців
пояснено й не затемнено. Цього не скажеш про наших сармато-козацьких предків, що
так само, як і чужинці, вели війни й славилися лицарською відвагою та
богатирськими подвигами. Наші письменники про них нічого не написали і не
розтлумачили: я побачив, що славу нашу сховано під плащем їхніх нікчемних
лінощів. Бо коли хто з давніх слов'яно-козацьких письменників і відтворив якусь
варту пам'яті, сучасну йому подію, то записав це вельми куцим і короткослівним
реєстриком, не відзначивши, з яких причин те постало, як відбувалося і як
закінчилося, не зазначивши й побічних обставин.

Отож гідні похвали подвиги наших козако-руських предків описали не наші
ледачі історики, а чужоземні: грецькі, латинські, німецькі та польські. Можна
прочитати там і про описану вже в мене Хотинську війну, проте ці книжки важко не
тільки витлумачити й перекласти на козацьку мову, але й дістати в Малій Росії. Річ
відома: як мертвої плоті ніхто, крім божої благодаті, не воскресить, так не може
людина навіть суєтну сьогосвітню славу вияснити й описати без літописних свідчень.

Тим-то я й не посмів писати того, про що не мав певного знаття. І це не через лінощі, а тому, що наші козацькі літописці, наслідуючи давніх ледачих письменників, через недбалство не описали славні й великі діла своїх вождів.

<http://litopys.org.ua/velichko/vel03.htm> <http://litopys.org.ua/velichko/vel03.htm>

Баранович Лазар «Ця війна світ розладна»

Гріхи з воєн намножились,
Бодай ті нам і не снились!
Ця труба зі сну розбудить
І людей даремно губить.
Вже ніхто не допоможе,
Тож на нас ти зглянься, Боже!
Дай наш край утихомирить,
Бо війна нам лихо чинить.

<http://litopys.org.ua/suspil/sus124.htm>

Галятовський Іоаникій «Наука, альбо способ зложення казання»

Кто хочет казанне учинити, найперше маєт положити з Письма Святого тему, которая єст фундаментом всього казання, бо ведлуг теми мусить ся повідати все казання, в котором знайдуться три часті.

Першая часть – ексордіум, початок. В котором казнодія приступ чинить до самої річі, которую маєт повідати, і ознаймуєт людем пропозицію свою, постановленне умислу свойого, що постановив і умислив на казанню мовити і показати, о чім хочет казанне міти, і просить бога альбо пречистую діву о помоч і людей о слуханне.

Другая часть – наррація, повість, бо в той часті повідаєт юж казнодія тоє людем, що обіцяв повідати, юж показуєт тую реч, которую обіцяв показати. Тая часть єст найбільшая, бо в ней все казанне замикаєтсья, і до неї іншої часті стягаютьсья.

Третяя часть єст конклюдія, кінець казання. В той часті казнодія припоминаєт тую реч, которую повідав у наррації і напоминаєт людей, жеби оні в такой ся речі кохали, если будет тая реч добрая; если зась злая, напоминаєт людей, жеби ся такой речі хронили.

http://litopys.org.ua/old17/old17_04.htm

Яворський Стефан

«Митрополита Рязанського та Муромського слізне з книгами прощання»

В путь вирушайте, книжки, що часто гортав я і пестив,
В путь, моє сяйво, ідіть! втіхо й окрасо моя!
Іншим щасливішим душам поживою будьте однині,
Інші блаженні серця нектаром вашим поїть!
Горе мені: мої очі розлучатьсья з вами навіки
Та й не спроможутьсья вже душу мою наситить.
Ви-бо єдині були мені нектаром, медом поживним;

З вами на світі, книжки, солодко жити було.
Ви мені скарб найдорожчий, ви слава моя щонайбільша.
Ви повсякчасна любов і раювання моє!
Ви просвітили мене, превелебні дали мені титла,
Шану вельможних людей подарували мені.
Нині ж судилось мені – о мій смуток і біль нестерпучій! —
В спомині тільки плекать ті неохмарені дні!
Кволі повіки мої віковіччя ніч замикає,
Ваших легких сторінок не турбуватиму я!
Вічності книгу відмінну перед моїми очима —
Скоро до нього прийду – має відкрити господь!
Кожен з сувоїв її свої вчинки й слова відчитає
І по заслuzі у ній знайде заплату собі.
Книго господня страшна! На судищі нашім останнім
Кожне злочинство і гріх навіч покаже вона!
В думці її розгортаю: тремтіння пронизує тіло,
В боліснім серці стримить тонка і бистра стріла!
Боже мій, отче мій! ти – невичерпної ласки безодня,
Віри святе джерело, благості вищий вінець!
Ти еси моря й землі, і найвищого неба владика,
Гори розбурханих вод вमितь погамовуєш ти.
Ти управляєш, премудрий, кругами сузір'їв небесних...
Черв нерозумний, ніщо – боже! тебе я молю.
Зглянься і в книгу життя запиши моє марне наймення
Кров'ю святого Христа (з ним-бо спасіння моє).
Ви ж, мої книги, писання мої і дім мій, – прощайте!
Праці відданої плід – бібліотеко, прощай!
Братіє, старці і всі пожилці землі, – прощавайте...
Земле – гостино моя, мати моя, – прощавай!
В ніжні обійми прийми смертельне своє породіння;
Наша душа – небесам, кості належать тобі.

http://litopys.org.ua/old18/old18_03.htm

Практичне заняття №38-39

Тема:

Барокове мистецтво

Мета практичного заняття: формування системи знань про особливості культурного процесу в ранньомодерну добу української історії.

План

1. Архітектура.
2. Живопис.
3. Музична культура.
4. Література.

Методичні вказівки

У першому питанні слід розкрити особливості барокового стилю Миколаївської церкви у Ніжині (1668-1669), Покровської і Воскресенської церков в Сумах, Покровського собору в Харкові (1686), Хрестовоздвиженського монастиря м. Полтави тощо. Охарактеризувати постаті провідних архітекторів Гетьманщини у стилі бароко (Степан Ковнір, Іван Григорович-Барський, Федір Старченко, Бернар Меретіні).

Друге питання практичного заняття присвячене характеристиці зразків українського барокового живопису. У цьому питанні необхідно проаналізувати й графічне мистецтво. У цей період на зміну деревориту (гравюрі на дереві), яка переважала в попередній період, у другій половині XVII ст. приходять мідьорит (гравюра на міді), що дозволяє значно поліпшити якість гравюрних відбитків. Барокова книжкова графіка кінця XVII – початку XVIII ст. пов'язана з посталями Олександра і Леонтія Тарасевичів, Івана Мігури та Івана Щирського.

У третьому питанні слід розкрити особливості розвитку музичної культури, зупинитися на появі барокових світсько-духовних музичних творів (псалмів і кантів, складених здебільшого для хору а capella на три голоси), обробці народних пісень («Ой під вишнею, під черешнею», «Їхав козак за Дунай»), діяльності українських композиторів XVIII ст. (М. Березовський, А. Ведель, Д. Бортнянський).

Четверте питання присвячене розвитку барокової літератури. Студент повинен знати жанри літератури, їх зразки та творців.

Список рекомендованої літератури:

1. Грушевський М. С. Історія України-Русі. Київ: Наукова думка, 1994. 235 с.
2. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: Феміна, 1995. 688 с.
3. Запаско Я. Мистецтво книги на Україні в XVI-XVII ст. Київ, 1983.
4. Історія української культури: збірник матеріалів і документів / під ред. Б. І. Білик, С. М. Клапчук. Київ: Вища школа, 2000. 606 с.
5. Історія української культури: Побут. Письменство. Мистецтво. Театр. Музика / під ред.

- І. П. Крип'якевича. Київ: Либідь, 1994. 656 с.
6. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
 7. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
 8. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
 9. Щербаківський В. Українське мистецтво. Київ: Либідь, 1995. 288 с.
 10. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. Нариси історії культури до початку XVIII століття. Львів, 2001. 250 с.
 11. Яковенко Н. Паралельний світ: Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII ст. Київ: Критика, 2002. 416 с.
 12. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. Київ: Генеза, 1997. 312 с.

Самостійна робота:

Завдання: Підготуйте повідомлення/презентацію за обраною тематикою:

1. Архітектор І. Григорович-Барський.
2. Чернігівський колегіум.
3. Харківський колегіум.
4. Переяславський колегіум.
5. Перемишльський колегіум.
6. Львівський університет.
7. Меценатська діяльність І. Мазепи.
8. Український вертеп.
9. Книгодрукування.

Список рекомендованої літератури:

1. Грушевський М. С. Історія України-Русі. Київ: Наукова думка, 1994. 235 с.
2. Запаско Я. Мистецтво книги на Україні в XVI-XVII ст. Київ, 1983.
3. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
4. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
5. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
6. Щербаківський В. Українське мистецтво. Київ: Либідь, 1995. 288 с.
7. Юрій М.Ф. Історія світової та вітчизняної культури: навч. посіб. Київ: Дакор, 2007. 455 с.

Критерії оцінювання: За виконане завдання студент отримує максимум 7 балів.

- **1 бал** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, з помилками й неточностями, студент слабо орієнтується в обраній тематиці.
- **2 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, помилок і неточностей незначна кількість (1-2).
- **3 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита на репродуктивному рівні, помилки й неточності відсутні.
- **4 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та узагальнення. Навів конкретні приклади.
- **5 балів** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та запропонував власну точку зору з обраної проблематики.

- **6 балів** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання.
- **7 балів** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання, використав елементи дискусії, власні твердження підкріпив прикладами.

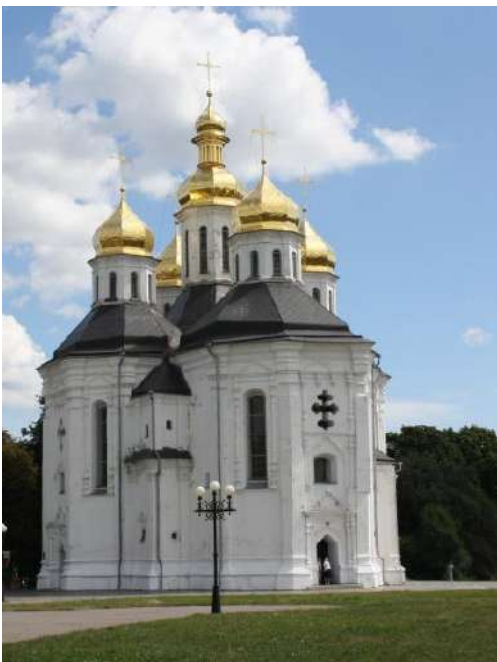
Наочний ряд та уривки з джерел:

**Костел Святої Трійці (1640)
містечко Олиці на Волині**

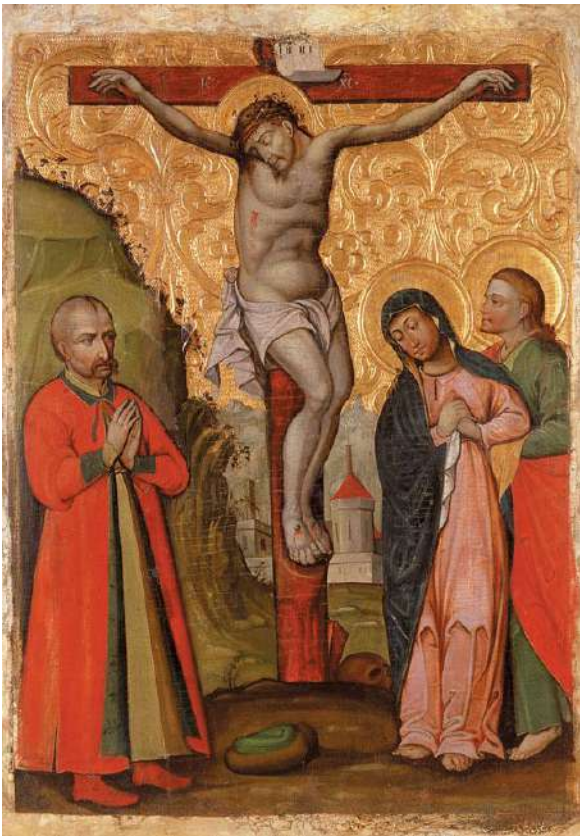
**Собор Різдва Богородиці (1752-1763)
містечко Козелець**

**Церква Святої Катерини (1716)
місто Чернігів**

**Спасо-Преображенська церква (1732).
село Великі Сорочинці**

Розп'яття з портретом Леонтія Свічки
кінець XVII ст.

Покрова з Богданом Хмельницьким.
перша половина XVIII ст.

Портрети Семена Сулими і Параскеви Сулими (1754)
(автор невідомий)

Митрополит Петро Могила
(автор невідомий)

Гравер Іван Щирський
«Тріумфальне знамено» на честь
ректора П. Калачинського (Києво-
Могилянська академія), 1698

Гравер Никодим Зубрицький
«Чотири вершника Апокаліпсиса»
Гравюра з Євангелія (1717)

Невідомий автор
«Багач та смерть»
Гравюра з учительного Євангелія (XVII ст.)

**Виконавці партесного співу.
Гравюра першої половини XVIII століття.**

**Гравер Іван Мігура
Мазепа серед своїх добрих справ**

**Гравери Олександр і Леонтій Трасевичі
Поклоніння волхвів**

Добра звістка

Климентій Зінов'єв

Убогий вмираючи ні в чім не жалієть,
нічого бо жаловать, же скарбов не мієть.
Богатий же не хочєть з скарбом розлучити:
гди би мощно, міг би увєсь скарб в труну вложити.

<http://litopys.org.ua/chyzh/chyb14.htm>

Іван Величковський

із книжечки «Зегар з полузегарком...», із книжечки «Млеко, од овці пастиру належноє, або труди поетицькїї, во честь преблагословенної Диви Марїї составленїї...»

НЕ ЖИТИ, ЄЖЕ ЯСТИ,
НО ЯСТИ, ЄЖЕ ЖИТИ

Не того ради жити, єже пресищати
утробу і многїї брашна поглотати,

Но толико точію ясти, даби тіло
возмогло житіє си соблюдати ціло.

НЕ ЖИТИ, ЄЖЕ ПИТИ,
НО ПИТИ, ЄЖЕ ЖИТИ

Не того ради жити, єже випивати,
міри повні во черево, як в дельву, вливати,

Но єдиножди токмо іспий іли дважди,
даби, в тілі живуци, не умер од жажди.

http://litopys.org.ua/old17/old17_20.htm

Вірш-Протей

(створювався за допомогою механічної перестановки слів з місця на місце)

Іван Величковський

Яко ниву рясно плоди украшають,

Тако діву красно роди ублажають.

Ниву рясно плоди украшають яко,

Діву красно ублажають тако.

Рясно плоди украшають ниву,

Красно роди ублажають тако діву...

<https://studopedia.org/3-149765.html>

Іван Величковський

І О смерті ПАМ'ятай, і **На** суд будь чуткий,
ВЕЛьми **Ч**ас біжить с**К**оро, **В** бігу **С**воєм пруд**К**ий.

http://litopys.org.ua/old17/old17_20.htm

Кабалістичний вірш

(числове значення слов'янської абетки давало можливість підрахувати рік написання твору)

Іван Величковський

Р

о

к

у

Аз млекою питала

Христа в літах мала,

Чистаго младенця

А тварем первенця.

(Перші літери означають цифри 1691)

http://litopys.org.ua/old17/old17_20.htm

Вірш-ехо

(наступний рядок є частиною останнього слова попереднього рядка)

Іван Величковський

— Что плачеш, Адаме? Земнаго ли края?

— Рая.

— Чому в онь не ввійдени? Боїш ли ся брани?

— Рани.

http://litopys.org.ua/old17/old17_20.htm

Рак літеральний

(рядки можна читати однаково як справа наліво, так і зліва направо)

Іван Величковський

Мене ради на радість богом міру данна

Анна во дар бо ім'я мі обрадованна,

Анна дар і мні сін мира данна,

Анна пита мя я мати панна.

http://litopys.org.ua/old17/old17_20.htm

Рак словний

(перші і останні слова з різних рядків мають протилежне значення одне до одного)

Іван Величковський

Високо діва єст вознесенна,

Глибоко яко б'яше смиренна.

http://litopys.org.ua/old17/old17_20.htm

Вірш-акростих

(початкові літери кожного рядка утворювали ім'я)

Іван Величковський

Мисліте, мисль імійте, но не мощно знати,
Аз, діва, како могох господа зачати.
Рци токмо со вірою, всяк християнине,
Іже вся свідий, боже, ти віси єдине,
Аз, чиста єдина, діва ношу сина.

http://litopys.org.ua/old17/old17_20.htm

Чворогранистий вірш

(рядки однаково читаються як по горизонталі, так і по вертикалі)

Іван Величковський

Маріє	Ти	Єдина	Мати	Богу	Сину
Ти	паче	всіх	вишньому	возлюблена	вину
Єдина	всіх	надеждо	творцю	ти	предстани
Мати	вишньому	творцю	стани	прісно	за ни
Богу	возлюблена	ти	прісно	діво	зіло
Сину	вину	предстани	за ни	зіло	сміло

http://litopys.org.ua/old17/old17_20.htm

Алфавітний вірш

(слова якого починаються з літер алфавіту)

Іван Величковський

А з Благ Всіх Глубина
Д івая Єдина
Ж ивот Зачах Званним
І суса Избраним,
К оторий Людей Мною
Н а Обід Покою
Р айська Собираєт,
Т уне ОУщедряєт.

http://litopys.org.ua/old17/old17_20.htm

Фігурний вірш

Симеон Полоцький «От збитку серцю жити Господа любити»

ЄО ИЗБИТКИ СРЦА ДОТЪ ЛІН. АЪ: ЦА: 3.

Практичне заняття №40

Тема:

Культура України першої половини ХІХ ст.

Мета практичного заняття: формування системи знань про особливості культурного процесу в модерну добу української історії.

План

1. Класицизм в архітектурі та живописі.
2. Романтизм та його прояви в українській культурі.
3. «Руська трійця».
4. Кирило-Мефодіївське братство про культурно-історичний процес України.

Методичні вказівки

Перше питання необхідно розпочати з визначення поняття класицизм, виокремити етапи розвитку класицизму (становлення стилю, зрілість і занепад). Відомі зодчі першої половини ХІХ ст.: Андрій Воронихін, Андріян Захаров, Олександр Брюллов, Василь Стасо, Вікентій Беретті. Основні споруди. Містобудування.

У другому питанні необхідно з'ясувати поняття романтизм, його характерні риси та витoki українського романтизму. Поява перших загальних праць з історії України. Д. Бантиш-Каменський, О. Рігельман, В. Рубан, О. Безбородько, М. Маркевич, О. Бодяньський, «Історія Русів». Етнографічні студії. Г. Калиновський, М. Цертелєв, М. Максимович. Романтизм в українській літературі. І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, Є. Гребінка, М. Шашкевич, М. Костомаров, А. Метлинський, М. Гоголь. Романтичні мотиви у поезії та живописі Т. Шевченка. Романтизм у музиці: М. Гулак-Артемівський.

У третьому питанні необхідно охарактеризувати діяльність «Руської трійці». Перша рукописна збірка поезії «Син Русі» (1833 р.). Видання альманаху «Русалка Дністровая».

Четверте питання слід розкрити за планом: створення Кирило-Мефодіївського братства, його програма, вплив західноєвропейських ідей на погляди товариства, донос і розгром товариства, слідство, вплив Тараса Шевченка на діяльність Товариства, спроби царського уряду не допустити розголосу, діяльність після розгрому, значення.

Список рекомендованої літератури

1. Генік-Березовська З. М. Грані культур: бароко, романтизм, модернізм. Київ, 2000. 368 с.
2. Гончарук П. Кирило-мефодіївці про значення Переяславської ради для історії українського народу. *Київська старовина*. 2004. №1. С.34-42.
3. Грабович Г. Шевченко як міфотворець. Київ, 1991.

4. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискусія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. Львів, 1997.
5. Енциклопедія українознавства. Київ: Вінол, 1995. 536 с.
6. Забужко О. Шевченків міф України. Київ, 1998. 148 с.
7. Затенацький Я. Українське мистецтво першої половини ХІХ століття. Київ: Мистецтво, 1965.
8. Історія української культури: Побут. Письменство. Мистецтво. Театр. Музика / під ред. І. П. Крип'якевича. Київ: Либідь, 1994. 656 с.
9. Історія української культури: у 5-ти т. Т.4: Українська культура першої половини ХІХ століття / за ред. Б. Є. Патона. Київ: Наукова думка, 2008. 1007 с.
10. Кирило-мефодіївське товариство: історичний аспект діяльності, зв'язок із сучасністю: збірник матеріалів всеукраїнської наукової конференції, 28 березня 2007 року / уклад. О. П. Єрмак. Полтава: ПДПУ ім. В. Г. Короленка, 2007. 80 с.
11. Козак С. Михайло Максимович – основоположник романтизму в Україні. Слово і час. 2004. № 9. С.3-9.
12. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
13. Наєнко М. Романтичний епос. Ефект романтизму і українська література. Київ, 2000.
14. Овсійчук В. Класицизм і романтизм в українському мистецтві. Київ: Дніпро, 2001. 47 с.
15. Петраш О. О. «Руська трійця»: М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький та їхні літературні послідовники. Київ: Дніпро, 1986. 227 с.
16. Плохій С. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій. Київ: Laugus, 2012. 437 с.
17. Поезія українського романтизму: Вибране / уклад. О. І. Борзенко. Київ: Елібре, 2008. 480 с.
18. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
19. Сікорський П. Чужоземець на власній землі: до 200-річчя від дня народження Івана Вагилевича. *Слово просвіти*. 2011. 6-12 жовтня (№ 40). С.7.
20. Стех Я. Хотів для України жити: до 200-річчя від дня народження просвітителя західної України о.Маркіяна Шашкевича. *Українське слово*. 2011. 16-22 лютого (№7). С.13.
21. Толочко А. Киевская Русь и Малороссия в ХІХ веке. Київ: Laugus, 2011.
22. Федотова Л. В. Романтизм и народная культура: поиск романтиками национальной идентичности. *Вопросы культурологии*. 2011 № 1. С.105-109.
23. Чижевський Д. Реалізм в українській літературі. Київ: Просвіта, 1999. 118 с.

Самостійна робота:

Завдання: Підготуйте повідомлення/презентацію за обраною тематикою:

1. Центри національного відродження.
2. Г.Квітка-Основ'яненко.
3. Основні живописні школи.
4. Теорія «двох антагоністичних крил» у Кирило-Мефодіївському товаристві.
5. «Книга буття українського народу».
6. Архітектура Будинку Малоросійського поштамту (м. Полтава).

7. Архітектура Ніжинського ліцею.
8. Архітектура Будинку міської адміністрації.
9. Архітектура бібліотеки імені Стефаника.

Список рекомендованої літератури:

1. Гончарук П. Кирило-мефодіївці про значення Переяславської ради для історії українського народу. *Київська старовина*. 2004. №1. С.34-42.
2. Затенацький Я. Українське мистецтво першої половини ХІХ століття. Київ: Мистецтво, 1965.
3. Історія української культури: Побут. Письменство. Мистецтво. Театр. Музика / під ред. І. П. Крип'якевича. Київ: Либідь, 1994. 656 с.
4. Кирило-мефодіївське товариство: історичний аспект діяльності, зв'язок із сучасністю: збірник матеріалів всеукраїнської наукової конференції, 28 березня 2007 року / уклад. О. П. Єрмак. Полтава: ПДПУ ім. В. Г. Короленка, 2007. 80 с.
5. Овсійчук В. Класицизм і романтизм в українському мистецтві. Київ: Дніпро, 2001. 47 с.
6. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.

Критерії оцінювання: За виконане завдання студент отримує максимум 7 балів.

- **1 бал** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, з помилками й неточностями, студент слабо орієнтується в обраній тематиці.
- **2 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, помилок і неточностей незначна кількість (1-2).
- **3 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита на репродуктивному рівні, помилки й неточності відсутні.
- **4 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та узагальнення. Навів конкретні приклади.
- **5 балів** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та запропонував власну точку зору з обраної проблематики.
- **6 балів** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання.
- **7 балів** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання, використав елементи дискусії, власні твердження підкріпив прикладами.

Наочний ряд та уривки з джерел:

Статут Кирило-Мефодіївського товариства (1845 – грудень 1846 р.)

Главные идеи

1. Принимаем, что духовное и политическое соединение славян есть истинное их назначение, к которому они должны стремиться.
2. Принимаем, что при соединении каждое славянское племя должно иметь свою самостоятельность, а такими племенами признаем: южно-руссос, северно-

руссов с белоруссами, поляков, чехов с [сло]венцами, лужичан, иллиро-сербов с хурутанами и болгар.

3. Принимаем, что каждое племя должно иметь правление народное и соблюдать совершенное равенство сограждан по их рождению, христианским вероисповеданиям и состоянию.

4. Принимаем, что правление, законодательство, право собственности и просвещение у всех славян должнї основваться на св[ятой] религии господа нашего Иисуса Христа.

5. Принимаем, что при таком равенстве образованность и чистая нравственность должнї служить условием участия в правлении.

6. Принимаем, что должен существовать общий Славянский собор из представителей всех пле[мен].

Главнне правила общества

1. Устанавливаем общество с целью распространения вышеизложеннїх идей преимущественно посредством воспитания юношества, литературы и умножения числа членов общества. Общество именует своими покровителями святїх просветителей славянства Кирилла и Мефодия и принимает своим знаком кольцо или икону с именами или изображением сих святїх...

Кирило- Мефодїївське товариство: У 3 т. Київ, 1990. Т. 1. С. 150-152.

Василь Тропінін «Дівчина з Поділля» (1816)

Тарас Шевченко Катерина (1842)

Іван Айвазовський (Ованес Айвазян) «Корабельна аварія» (1884)

**Палац гетьмана Розумовського
Батурин**

**Палац Потоцьких
Одеса**

**Корпус університету Св. Володимира
Київ**

**Потьомкинські сходи
Одеса**

Зразки паркових ансамблів у Шарівці, Самчиках

**Антон Лосенко
«Володимир і Рогнеда» (1770)**

**Володимир Боровиковський
«Імператор Павло І» (1780)**

Дмитро Левицький
«Портрет Дені Дідро» (1773)

Володимир Боровиковський
«Портрет Павла Руденка» (1778)

Практичне заняття №41-42

Тема:

Культура України другої половини ХІХ ст. – початку ХХ ст.

Мета практичного заняття: формування системи знань про особливості культурного процесу в модерну добу української історії.

План

1. «Епоха великого реалізму».
2. Театр і музика.
3. Модернізм в українській культурі.
4. Розвиток освіти та науки.
5. Живопис та архітектура.
6. Створення культурно-освітніх організацій.

Методичні вказівки

Поняття реалізм, його характерні риси та витоки. Поширення раціоналістичного світогляду. Позитивізм. Реалізм в українській літературі: П. Куліш, М. Вовчок, А. Свидницький, І. Нечуй-Левицький, П. Мирний. І. Франко.

Родина Тобілевичів та становлення українського професійного театру. Еволюція українського музичного мистецтва: М. Аркас, М. Леонтович, М. Лисенко, С. Крушельницька.

Поняття модернізм та його характерні риси. Модернізм в українській літературі: Л. Українка, О. Кобилянська, М. Коцюбинський, В. Винниченко, О. Олесь. Уродженці України засновники авангардного живопису та скульптури: Марк Шагал, Казимир Малевич, брати Бурлюки, Олександр Богомазов, Михайло Бойчук, Олександр Архипенко, Іван Кавалерідзе.

Освітня реформа. Провідні університети. Наукові товариства. Розвиток фізики (І. Пулюй), медицини (М. Пирогов, І. Мечников), хімії (М. Бекетов), етнографії (Ф. Вовк) та мовознавства (О. Потебня), історії (В. Антонович, М. Драгоманов, М. Грушевський), філософії (П. Юркевич). Поява народницького напрямку в історіографії.

Характеристика жанрів живопису: побутового (М. Пимоненко, І. Соколов, К. Трутовський, К. Костанді, Е. Бучевський, Є. Максимович), пейзажного (С. Світославський, Г. Світлицький, Г. Ладиженський, В. Орловський, Т. Романчук, А. Монастирський, А. Кохановська), портретного (Є. Буковецький, С. Васильківський, К. Устиянович, Ю. Пигуляк). Архітектура: еkleктика, «віденське бароко», «французьке відродження»

Характеристика культурно-освітніх організацій – «Просвіта», Всеукраїнська учительська спілка.

Список рекомендованої літератури:

1. Абросимова С. В. Енциклопедист козаччини: до 150-річчя від дня народження академіка Д. І. Яворницького. *Український історичний журнал*. 2005. №4. С.4-46.
2. Васькович Г. Емський указ і боротьба за українську школу. *Хроніка-2000*. 2007. №71. С.667-671.
3. Глушко М. Михайло Грушевський – ініціатор та організатор етнографічних досліджень в НТШ. *Народознавчі зошити*. 2008. № 1/2. С.14-20.
4. Голод Р. Творчість Івана Франка як дзеркало літературного процесу кінця ХІХ – початку ХХ ст. *Дивослово*. 2005. № 12. С.57-59.
5. Грушевський М. С. Історія України-Русі. Київ: Наукова думка, 1994. 235 с.
6. Енциклопедія українознавства. Київ: Вінол, 1995. 536 с.
7. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: Феміна, 1995. 688 с.
8. Ільницький М. Ранній український модернізм: польська рецепція. *Слово і час*. 2008. №3. С.55-65.
9. Історія української культури: Побут. Письменство. Мистецтво. Театр. Музика / під ред. І. П. Крип'якевича. Київ: Либідь, 1994. 656 с.
10. Ковальова О. Леся Українка: вибір модернізму. *Дивослово*. 2005. №10. С.51-54.
11. Ковальова О. Співвідношення модернізму та авангардизму: теоретична неузгодженість. *Слово і час*. 2004. № 11. С.74-78.
12. Козирський В., Манжара В., Рокіцький О. Ім'я, повернене із небуття: з нагоди 165-річчя від дня народження Івана Пулюя. *Вісник національної академії наук України*. 2010. №11. С.43-47.
13. Коляда І. А. Козацький романтик Д. І. Яворницький. *Український історичний журнал*. 2006. №1. С.157-165.
14. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
15. Маленко О. Модернізм у поетичному контексті України поч. ХХ ст.: мовно-естетичний аспект. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2007. №28. С.33-38.
16. Мариненко Ю. Творчість Івана Нечуя-Левицького 1900-х років. *Українська мова та література*. 2008. Листопад (№43/44). С.18-22.
17. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
18. Нарис історії «Просвіти» / упоряд. Р. І. Іваничук. Львів: Просвіта, 1993. 232 с.
19. Павко А. Методологія модерну і постмодерну: проблеми синтезу протилежних підходів. *Вісник національної академії наук України*. 2011. №3. С.34-39.
20. Панченко В. Ідеологічна повість II половини ХІХ ст. і генеза соцреалізму. *Слово і час*. 2011. №2. С.58-63.
21. Пітателева О. Лаврський модерн. *Міжнародний туризм*. 2007. №6. С.112-117.
22. Попович М.В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
23. Шологон Л. Хроніка діяльності наукового товариства ім. Шевченка на сторінках «Записок НТШ» (1892-1914 рр.). *Схід*. 2006. №1. С.54-60.
24. Щербак Н. «... Не было, нет и быть не может»: (до генези валуєвського циркуляра 1863 р.). *Все для вчителя*. 2008. Травень (№5). С.20-22.
25. Щербаківський В. Українське мистецтво. Київ: Либідь, 1995. 288с.
26. Яценко Т. Модернізм як мистецьке явище другої половини ХІХ – початку ХХ століття. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2010. №9. С.33-37.
27. Яценко Т. Проза О. Кобилянської – найяскравіша модель раннього українського

Самостійна робота:

Завдання: Підготуйте повідомлення/презентацію за обраною тематикою:

1. Науковий внесок А. Власенка.
2. Науковий внесок М. Бенардоса.
3. Відкриття кафедри історії України при Львівському університеті.
4. М. Коцюбинський.
5. Встановлення бюсту Т. Шевченка у садибі Х. Алчевської.
6. Особливості українського модернізму
7. М. Вербицький.
8. І. Лавровський.
9. І. Воробкевич.
10. М. Пимоненко.
11. К. Костанді.
12. В. Орловський.
13. Е. Бучевський.
14. Т. Копистецький.
15. Архітектура Будинку Галицького сейму.
16. Архітектура будинку Купецького зібрання (м. Київ).

Список рекомендованої літератури:

1. Енциклопедія українознавства. Київ: Вінол, 1995. 536 с.
2. Історія української культури: Побут. Письменство. Мистецтво. Театр. Музика / під ред. І. П. Крип'якевича. Київ: Либідь, 1994. 656 с.
3. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
4. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
5. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
6. Щербаківський В. Українське мистецтво. Київ: Либідь, 1995. 288 с.

Критерії оцінювання: За виконане завдання студент отримує максимум 7 балів.

- **1 бал** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, з помилками й неточностями, студент слабо орієнтується в обраній тематиці.
- **2 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, помилок і неточностей незначна кількість (1-2).
- **3 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита на репродуктивному рівні, помилки й неточності відсутні.
- **4 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та узагальнення. Навів конкретні приклади.
- **5 балів** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та запропонував власну точку зору з обраної проблематики.
- **6 балів** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання.

- **7 балів** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання, використав елементи дискусії, власні твердження підкріпив прикладами.

Наочний ряд та уривки з джерел:

Уривок з листа М. П. Старицького про умови розвитку українського театрального мистецтва (1870–1880-ті рр.)

Від 1863 по 1871 рр. і від 1876–1881 рр. були страшні утиски і цензурні, і поліцейські, і жандармські: мало не щоденні труси, арешти, тюрми, висилки до Сибіру і навіть шибениці [...] так при таких обставинах доводилось працювати: жах, лемент, одчай панували скрізь, і не було де шукати ні поради, ні підмоги, тільки невелике коло українських літераторів та щирої молоді підтримувало мене, іноді чужі люди промовляли слово ласкаве чи ставали попліч життя, а найбільше невгавна жадоба [...] власної думки.

У першій період утисків до 1872 року було заборонено цілком у Росії наше слово: ми вимушені були співати у концертах народні пісні на французькій мові [...] Отож з 1872 р. розрішено було український приватний спектакль: з того часу, крім перекладів, які дозволено було до друку, я узявся й до сцени, вважаючи її за могутній орудок до розвитку самопізнання народного. Склалося в Києві Товариство сценічних аматорів, і я став на чолі його режисером і постатчиком п'єс: отож і появились тоді лібретта до музики – «Чорноморці», «Різдвяна ніч», «Утоплена», водевіль «Як ковбаса та чарка...»

Вертаючись до того руху, що спалахнув був у Києві в 1872 р., мушу додати, що він швидко й погас: скасував його височайший указ 1876 р. 16 мая. Тим указом українська мова була цілком заборонена, той указ не дав мені видати і моєї драми «Не судилось», яка була в 1876 р. начорно викінчена і читана Матвієву, Косачці, Кониському, Комарову, а потім уже, по дозволі української сцени, читана в 1881 р. цілому гурту [...] Так ото до сього року все стояло облогом, а з 1881 р. знову стала дозволеною, хоч і тяжкими обставинами, рідна сцена, і я з гарячою вірою завзявся постачати для неї, а потім з 1883 р. і сам став на чолі трупи, поклавши на її розвиток усю свою спадщину. [...]

Історія української культури: збірник матеріалів і документів
/ під ред. Б. І. Білик, С. М. Клапчук.
Київ: Вища школа, 2000. С. 222-223.

Іван Крамський Портрет невідомої (1883)

Микола Ге Портрет М. Костомарова (1878)

Опанас Сластіон Хорол (1907)

**Сергій Васильківський
Сторожа запорозьких вольностей (1890)**

**Казимир Малевич
Ранок в селі після снігопаду
(абстракціонізм)**

**Олександр Мурашко
Жінка з квітами
(експресіонізм)**

Гончарова Наталія
Велосипедист
(футуризм)

Новаківський Олекса
Серце Ісусове
(експресіонізм)

Новаківський Олекса
Пробудження на фоні образів

Пробудження на фоні Розп'яття

Будинок з химерами

Будинок Полтавського губернського земства

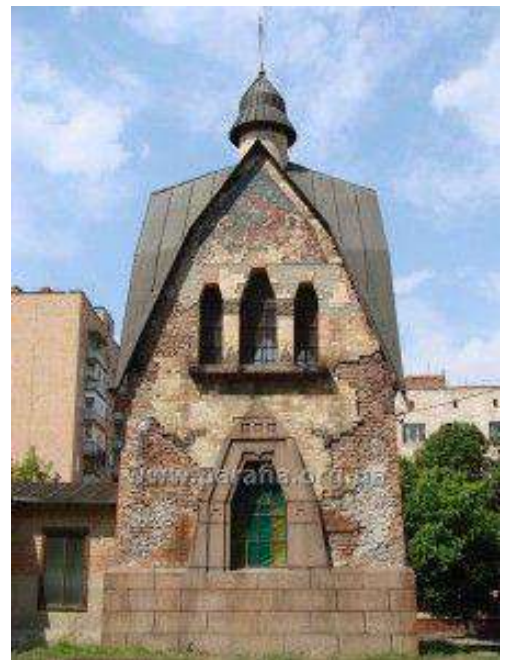
Бессарабський ринок

Харківське художнє училище

Будинок Акціонерне товариства «Дністер»

Каплиця Св. Георгія (м. Полтава)

Будинок Дворянського і селянського банку

Будинок Бахмутського

**Олександр Архипенко
Жінка, яка розчісує волосся**

Гондольєр

Театр Корифеїв. Фото 1886 р.

Практичне заняття №43-44

Тема:

Культура України 20-х рр. ХХ ст.

Мета практичного заняття: формування системи знань про особливості культурного процесу в новітню добу української історії.

План

1. Українська культура періоду 1917-1921 рр.
2. Розвиток освіти та науки.
3. Театр та становлення кінематографу.
4. Модерністські тенденції в живописові та архітектурі.

Методичні вказівки

Розглядаючи культурний рух періоду 20 років ХХ ст. студентам варто звернути увагу на процеси формування української національної школи, створення української вищої школи (Українські університети в Києві, Кам'янці-Подільському, Полтаві, Українська академія мистецтв). Приділити увагу створенню та діяльності Української Академії наук та її провідним співробітникам: Д. Багалію, А. Кримському, Ст. Смаль-Стоцькому, В. Вернадському, М. Туган-Барановському, О. Левицькому. Охарактеризувати розвиток театрального мистецтва: Державний драматичний театр Олександра Загарова, Державний народний театр Петра Саксаганського та «Молодий театр» Леся Курбаса і Гната Юри. Проаналізувати розвиток образотворчого мистецтва, зокрема, творчість Георгія Нарбута та Василя Кричевського.

Список рекомендованої літератури:

1. Агєєва В. П. Мистецтво рівноваги: Максим Рильський на тлі епохи. Київ: Книга, 2012. 392 с.
2. Бушак С. Гетьман Павло Скоропадський і Українська Академія Наук. *Сучасність*. 2000. №11. С.112-128.
3. Георгій Нарбут / уряд. П. О. Білецький. Київ: Мистецтво, 1983. 119 с.
4. Ковадьчук О. Українська академія мистецтв. *Образотворче мистецтво*. 2003. №1. С.4-7.
5. Корінний М. М., Шевченко В. Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. Київ: Україна, 2003. 384 с.
6. Лесь Курбас у театральній діяльності, в оцінках сучасників, – документи / уклад. О. Зінкевич. Торонто: Смолоскип, 1989. 1026 с.
7. Литовченко І. Середовище і людина: мистецькі процеси ХХ століття і Україна: монументально-декоративне мистецтво (на прикладі творчості Михайла Бойчука і художників його школи). *Образотворче мистецтво*. 1990. №5. С.9-14.
8. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
9. Полонська-Василенко Н. Д. Українська Академія Наук: Нарис історії. Київ: Наукова

- думка, 1993. 416 с.
10. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
 11. Рубан-Кравченко В. В. Кричевські і українська художня культура ХХ століття. Київ: Криниця, 2004. 704 с.
 12. Таран Л. Неокласики Микола Зеров та Максим Рильський. *Сучасність*. 1995. № 3. С.107-111.
 13. Українська культура: історія і сучасність / за ред. С. О. Черепанової. Львів: Світ, 1994. 456 с.

Самостійна робота:

Завдання: Підготуйте повідомлення/презентацію за обраною тематикою:

1. Умови розвитку культури.
2. Розвиток освіти.
3. Розвиток архітектури.
4. Політика Центральної Ради в культурній сфері.
5. Політика Гетьманату в культурній сфері.
6. Політика Директорії в культурній сфері.
7. Заснування Кам'янець-Подільського державного українського університету.
8. Відкриття Національної (академічної) бібліотеки України.
9. Створення Державної української мандрівної капели.
10. Літературна організація «Плуг».
11. Спілка пролетарських письменників України.
12. О. Довженко.
13. Українська музика.

Список рекомендованої літератури:

1. Васьківська О. Управління по справах друку в добу Гетьманату та діяльність книговидавничих осередків у 1918 році. *Вісник книжкової палати*. 2015. №11. С. 41-46.
2. Грабовська Г. Правове регулювання освіти в період Гетьманату П. Скоропадського. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 5. С. 106-109.
3. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
4. Корінний М. М., Шевченко В. Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. Київ: Україна, 2003. 384 с.
5. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
6. Олександр Довженко. Кінематографічна спадщина; літопис життя, творчості і діяльності О. П. Довженка; фільмографія. Київ, 2007. 166 с.
7. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
8. Українська культура: історія і сучасність / за ред. С. О. Черепанової. Львів: Світ, 1994. 456 с.

Критерії оцінювання: За виконане завдання студент отримує максимум 3 бали.

- **1 бал** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, з помилками й неточностями, студент слабо орієнтується в обраній тематиці.

- **2 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та запропонував власну точку зору з обраної проблематики.
- **3 бали** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання, використав елементи дискусії, власні твердження підкріпив прикладами.

Наочний ряд та уривки з джерел:

Закон Української Держави про обов’язкове навчання української мови і літератури, а також історії та географії України в середніх школах (1918 р., серпня 1)

1. По всіх середніх хлоп’ячих і дівочих загальноосвітніх, професійних, комерційних і інших школах, учительських семінаріях та інститутах, а також духовних семінаріях обов’язково викладається українська мова і література, задля чого визначається не менше 3 годин тижнево в перших 5-ти класах, а в 2-х останніх класах – не менше 2 годин, та географія і історія України, для яких предметів мають бути визначені не менше як по 2 години тижнево в 2-х останніх класах кожної школи...

Історія України : Хрестоматія / упоряд. В. М. Литвин.
Київ: Наукова думка, 2013. С.546-547.

Закон Української Держави про утворення фонду Національної бібліотеки Української Держави (1918 р., серпня 2)

1. Для заснування Національної бібліотеки Української Держави в м. Києві утворюється фонд Національної бібліотеки з метою негайного придбання й систематизації книжок, бібліотек, рукописів, мап та інших творів.

2. Крім загальних завдань – допомагати розповсюдженню знання і підтриманню наукової праці, при бібліотеці має бути найповнішим чином розроблений відділ «Україна», бібліотека повинна бути книгозбірнею, в якій мають бути зібрані всі пам’ятки духовного життя українського народу і України (рукописні й друкарські). В ній повинні бути зібрані книги, часописи, газети, гравюри, листівки, ноти, літографії і інші твори друкарень, літографій і металографій, видані на Україні та за кордоном. [...]

4. Як аванс до 1 січня 1919 р. асигнувати до фонду Національної бібліотеки в розпорядження міністра народної освіти та мистецтва 500 тис. карб, з коштів Державної скарбниці. [...]

6. В цілях побільшення фонду Національної бібліотеки доручити міністрові народної освіти та мистецтва звернутися до всієї людності Української Держави з закликом про підтримання цієї справи і відкрити загальну підписку для побільшення фонду.

Історія України : Хрестоматія / упоряд. В. М. Литвин.
Київ: Наукова думка, 2013. С.547.

Закон Української Держави про заснування Української академії наук (1918 р., листопада 14)

Ухвалений Радою Міністрів закон про заснування Української Академії наук в м. Києві.

1. Ухвалити докладені до цього статут та штати Української Академії наук в м. Києві та її установи і закон цей перевести в життя з 1 листопада 1918 р.

2. З поміж перелічених у статуті наукових установ Академії, окрім постійних комісій, витворюється в біжучому році: Фізичний інститут, Геодезичний інститут, лабораторія для спроб над матеріалами при Інституті прикладної механіки, Ботанічний сад, Акліматизаційний сад, Демографічний інститут для виучування економічної кон'юнктури та народного господарства України.

3. Академії наук дається доручення розробити й подати на затвердження законодавчим порядком штати та обрахунок слов'янської кляси при історично-філологічному відділі Академії згідно з приміткою третьою до § 6-го статуту Академії.

4. Всі інші установи, які перелічено в статуті Академії, закладаються в виробленій нею послідовності. При тому їх діяльність зазначається статутом, що його вона сама затверджує, а штати подаються од Академії на затвердження встановленим порядком.

5. Первісний склад Академії становлять 12 академіків, що на подання од міністра народної освіти та мистецтва призначає пан Гетьман, по 4 на кожен відділ, з посеред таких осіб, яких місце їх побуту дає спомогу негайно приступити до діяльності в Києві. Ці 12 академіків творять спільне зібрання та відділи Академії наук...

Історія України : Хрестоматія / упоряд. В. М. Литвин.
Київ: Наукова думка, 2013. С.553.

Лист В. Поплавка проф. Д. Антоновичу із закликом повернутися в Україну та заохочувати до цього інших емігрантів (1921 р., жовтня 5)

Шановний Дмитро Володимировичу!

П'ять місяців як ми не бачились і 4 [місяці] як я на Україні. Чи читали Ви закордоном мій лист до Українського громадянства? Тепер я мусю сказати тим, що хоч мали вуха та не чули. – Час вертати домів єдиний шлях – порозуміння з радянською] владою. Шлях мирного культурно-національного розвитку, на якому немає жодних перепон, а, навпаки, [є] всяческа допомога, яка можлива по обставинах часу. За час р[адянської] вл[ади] в справі національної освіти зроблено незрівняючи більше, ніж за обидві УНР з Гетьманщиною вкупі.

Гадаю, Ви знаєте, що я не напишу того, в чому не певен. Я 4 місяця придивлявся, поки Вам написав листа.

Мирний комунізм – замість військового, продналог – замість розверстки і нова економічна політика зміцнили р[адянську] вл[аду], і вона зараз міцніша, ніж колись

була. Ставка на голод, як може хто так думав, бита. Життя як весняна травичка пробивається з кожної щілини.

Знаючи загальні бажання еміграції повернутися на Україну, я вияснив тут це питання.

З розмов [з] відповідальнішими особами вияснилась згода на поворот наукових та технічних сил. Ніякого вибачення радянська] вл[ада] не вимагає. Повертаючийся офіційно заявляє, що не буде приймати жадної участі в партіях і організаціях, що ворожі р[адянській] вл[аді] і бажають її нищити. Повертаючийся мусить бути лояльним до влади і займатись своєю справою по фаху.

Історія України : Хрестоматія / упоряд. В. М. Литвин.
Київ: Наукова думка, 2013. С.587.

З протоколу засідання колегії Наркомосу УСРР про сприяння мистецькому об'єднанню «Березіль» та музично-хоровим колективам (1923 р., червня 26)

С л у ш а л и: 5. Інформацію о работе и достижениях театрального объединения «Березиль» (г. Курбас).

Постановили: 5. Коллегия Наркомпроса признает работу художественного объединения «Березиль» весьма ценной в деле создания нового украинского театра, революционного как по содержанию, так и по форме. Предложить отделу искусств обратить серьезное внимание на работу объединения, оказывая ему фактическое содействие в его работе. Обратит внимание отдела искусств на желательность определения места художественному объединению «Березиль» в общей системе организации и учреждений отдела искусств.

Історія України : Хрестоматія / упоряд. В. М. Литвин.
Київ: Наукова думка, 2013. С.605.

**Микола Бурачек. Вечір біля ставка
(1922)**

**Микола Бурачек. Труханів острів
(20-ті роки)**

Федір Кричевський. Любов.
(1927)

Григорій Нарбут. Енеїда
(1920)

КУЛІШ Микола Гурович (1892-1937)

Афіша «Міна Мазайло» - п'єси Миколи Куліша в постановці харківського театру «БЕРЕЗІЛЬ»

Наталія УЖВІЙ як Тьотя Мота, сестра дружини Міна Мазайло, в п'єсі М. КУЛІША «Міна Мазайло». Харків, театр «Березіль», 1930 рік.

Микола Куліш, афіша та актори театру «Березіль»

Олександр Довженко на зйомках фільму

Практичне заняття №45-46

Тема:

Культура України в умовах тоталітаризму

Мета практичного заняття: формування системи знань про особливості культурного процесу в новітню добу української історії.

План

1. Культурне будівництво кінця 20-30-х рр. ХХ ст.:
 - а) література;
 - б) театр та кіномистецтво;
 - в) живопис;
2. «Розстріляне відродження».
3. Мистецтво «соцреалізму».

Методичні вказівки

При підготовці практичного заняття студент має знати, уміти аналізувати та характеризувати події, явища, процеси, постаті, орієнтуватися у проблемах, перерахованих нижче.

Поняття соцреалізм, його характерні риси та витоки. Представники соцреалізму в літературі, живописі, архітектурі, скульптурі.

Охарактеризувати літературні об'єднання: «Гарт», «Плуг», «ВАПЛІТЕ» тощо. Знати напрямки в українській літературі: футуризм (М. Семенко, Г. Шкурупій), символізм (М. Вороний, О. Олесь, Г. Чупринка), неокласицизм (М. Зеров, Ю. Клен, М. Рильський). Діяльність театру «Березіль» та його режисер Л. Курбас, театр ім. І. Франка (режисер Г. Юра). При характеристиці розвитку кіномистецтва цього періоду слід розкрити діяльність «українського Голівуду» – київської кіностудії під керівництвом О. Довженка. Назвати провідних українських акторів (А. Бучма, М. Заньковецька, Н. Ужвій) та режисерів: Л. Курбас, О. Довженко, І. Кавалерідзе, Д. Вертов.

Простежити долю представників української культури у 30-х роках – «розстріляне відродження».

Розкриваючи мистецьку картину часу, необхідно дослідити діяльність Асоціації художників Червоної України (І. Їжакевич, С. Прохоров, Г. Світлицький), що тяжіла до реалізму та Асоціації революційного мистецтва України (О. Богомазов, М. Бойчук, К. Гвоздик, В. Меллер), що орієнтувалася на авангард.

Список рекомендованої літератури:

1. Агеева В. П. Мистецтво рівноваги: Максим Рильський на тлі епохи. Київ: Книга, 2012. 392 с.
2. Басанець Т. Послідовники М.Бойчука. *Мистецтвознавство України*. 2001. Вип.2.

- С.54-60.
3. Галета О. «Розстріляне відродження»: від історії метафори до метафори історії. *Слово і час*. 2012. №8. С.58-65.
 4. Гундорова Т. Соцреалізм: між модерном і авангардом. *Слово і час*. 2008. №4. С.14-21.
 5. Корінний М. М., Шевченко В. Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. Київ: Україна, 2003. 384 с.
 6. Кравченко Я. «Розстріляне відродження українського малярства». *День*. 2012. 26-27 жовтня. С.17, 24.
 7. Лесь Курбас у театральній діяльності, в оцінках сучасників, – документи / уклад. О. Зінкевич. Торонто: Смолоскип, 1989. 1026 с.
 8. Литовченко І. Середовище і людина: мистецькі процеси ХХ століття і Україна: монументально-декоративне мистецтво (на прикладі творчості Михайла Бойчука і художників його школи). *Образотворче мистецтво*. 1990. №5. С.9-14.
 9. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
 10. Полонська-Василенко Н. Д. Українська Академія Наук: Нарис історії. Київ: Наукова думка, 1993. 416 с.
 11. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
 12. Суровцова Н. В. Легенда розстріляного відродження. *Шкільна бібліотека*. 2011. №2. С.15-17.
 13. Таран Л. Неокласики Микола Зеров та Максим Рильський. *Сучасність*. 1995. № 3. С.107-111.
 14. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. П. Богуцького. Київ: Знання, 2007. 680 с.
 15. Українська культура: історія і сучасність / за ред. С. О. Черепанової. Львів: Світ, 1994. 456 с.
 16. Хархун В. Соцреалізм як канонічне мистецтво. *Слово і час*. 2010. № 9. С.3-14.

Самостійна робота:

Завдання: Підготуйте повідомлення/презентацію за обраною тематикою:

1. Умови розвитку культури.
2. М. Хвильовий.
3. В. Сосюра.
4. Діяльність УАН.
5. М. Рильський.
6. М. Зеров.
7. С. Єфремов.
8. Спілка Визволення України.

Список рекомендованої літератури:

1. Агеева В. П. Мистецтво рівноваги: Максим Рильський на тлі епохи. Київ: Книга, 2012. 392 с.
2. Гундорова Т. Соцреалізм: між модерном і авангардом. *Слово і час*. 2008. №4. С.14-21.
3. Ковадьчук О. Українська академія мистецтв. *Образотворче мистецтво*. 2003. №1. С.4-7.
4. Корінний М. М., Шевченко В. Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури.

- Київ: Україна, 2003. 384 с.
5. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
 6. Таран Л. Неокласики Микола Зеров та Максим Рильський. *Сучасність*. 1995. № 3. С.107-111.
 7. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. П. Богуцького. Київ: Знання, 2007. 680 с.
 8. Хархун В. Соцреалізм як канонічне мистецтво. *Слово і час*. 2010. № 9. С.3-14.

Критерії оцінювання: За виконане завдання студент отримує максимум 3 бали.

- **1 бал** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, з помилками й неточностями, студент слабо орієнтується в обраній тематиці.
- **2 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та запропонував власну точку зору з обраної проблематики.
- **3 бали** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання, використав елементи дискусії, власні твердження підкріпив прикладами.

Наочний ряд та уривки з джерел:

Павло Тичина

Партія веде (уривок) (1933)

Та нехай собі як знають
Божеволіють, конають,
Нам своє робить:
Всіх панів до дної ями,
Буржуїв за буржуями
Будем, будем бить!
Адже це уже не дивно,
Що ми твердо, супротивно,
Владно устаєм.
Ми йдемо походом гідним, –
Всім пригнобленим і бідним
Руку подаєм!
Оживляєм гори, води,
Вибудовуєм заводи,
Ростемо ж ми, гей! –
До пустель, каналу й річки
Наші славні п'ятирічки –
Мовби до дітей,
До своїх дітей.

<https://ukrclassic.com.ua/katalog/t/tichina-pavlo/858-pavlo-tichina-partiya-vede>

Анонімний експромт на вірш П. Г. Тичини «Партія веде»

Тичина також наш поет,
Він часто ходить у кльозет,
Та він не сам туди іде –
Його скрізь партія веде.

<http://litakcent.com/2018/02/12/proval-oblom-i-pshik-abo-zoloti-bulki-20-h/>

З доповідної записки Голові ДПУ УСРР «Про підсумки роботи по викриттю українського контрреволюційного підпілля по Україні у зв'язку із справою Спілки визволення України» (1929 р., грудня 1)

В результаті операції, здійсненої в 28 округах по викриттю українського підпілля, зв'язаного з «СВУ», арештовано понад 700 чоловік. Операція охопила праві українські кола і виявила цілий ряд угруповань і організацій, що проводили антирадянську роботу на селі і в окружних центрах.

В ряді округів виявлені організаційні осередки «СВУ», які проводили роботу під безпосереднім керівництвом і за вказівкою Київського центру чи окремих членів президії «СВУ» (Єфремов, Чехівський та ін.).

Поряд з цим операція показала, що майже всі ліквідовані контрреволюційні угруповання і організації ідеологічно споріднені з «СВУ» і так чи інакше, якщо не завжди організаційно, то за своєю цілеспрямованістю, методами роботи, програмною платформою, зв'язані з ліквідованим нині українським контрреволюційним підпільним центром – «СВУ»...

Україна в ХХ столітті: Збірник документів і матеріалів (1900-1939).
Київ, 1997. С. 368-369.

З Постанови «Про основні засади п'ятирічного плану культосвітнього будівництва УСРР на 1933-1937 рр.»

Розгортання соціалістичного будівництва, великі капіталовкладення у народне господарство, поліпшення добробуту трудящих, – все це рішуче поставило питання про всебічне розгортання роботи і на культурно-освітньому фронті, насамперед про запровадження обов'язкового загального навчання в країні; ліквідацію загальної та технічної неписьменності серед дорослої людності; відтворення робочої сили в усіх галузях народнього господарства; готування народньо-господарських і культурно-освітніх кадрів; розгортання науково-дослідної роботи; сприяння масовій політосвітній роботі та художньому й мистецькому вихованню...

Основні настанови для складання другої п'ятирічки культурного будівництва...

Мистецтво

Велика роль мистецького впливу в розв'язанні проблеми подолання пережитків капіталізму в свідомості людей та перетворення їх на свідомих і активних будівників соціалізму вимагає від мистецьких закладів особливу увагу звернути на якість своєї роботи та значно збільшити кількісне охоплення трудящих. Піднесення добробуту

трудящих значно збільшить попит на задоволення культурних потреб, що теж поставить вимогу поширити мережу мистецьких закладів...

в) В галузі образотворчого мистецтва

Спрямувати роботу образотворчого мистецтва на службу будівництва соціалізму, зокрема звернути увагу на розвиток монументальних форм – архітектури й скульптури в оформленні нових соціалістичних міст, у перебудові й реконструкції наявних. Поширити мережу пересувних центральних художніх виставок, утворити малі пересувні художні виставки, що обслуговували б не тільки великі центри, а й найвіддаленіші невеликі робітничі селища, колгоспи, радгоспи і МТС. Організувати ряд заходів стимулювання художньої творчості – конкурси, премії, командировки, дотації. Організувати закуп продукції художників, скульпторів клубами, будинками соціалістичної культури, будинками колективіста, будинками відпочинку, для чого налагодити виставки продукції митців. Поширити репродукції з кращих зразків образотворчого мистецтва. Звернути особливу увагу на оформлення речей масового споживача.

Історія України : Хрестоматія / уряд. В. М. Литвин.
Київ: Наукова думка, 2013. С. 637-639.

Справа № 103010 у звинуваченні О.С.Курбаса (1937 р.)

Курбас Олександр Степанович, 1887 року народження, в Галичині (м. Самбір), громадянин СРСР, службовець, освіта вища, режисер, колишній соціал-демократ.

Був одним з керівників контрреволюційної організації УВО. Мав зв'язки із Шумським та іншими відомими контрреволюційними націоналістами. Для контрреволюційної пропаганди та стосунків із контрреволюційними націоналістами використовував український театр «Березіль», яким сам керував. Збирав у театрі контрреволюційні елементи й виховував кадри в контрреволюційному дусі.

Судовою Трійкою при колегії ДПУ (УРСР) від 9.IV. 1934 року за статтею 54-11 Кримінального кодексу УРСР засуджений до ув'язнення у виправно-трудових таборах (ВТТ) на 5 років.

Перебуваючи в Соловецькому таборі на керівній роботі по лінії театру, вперто підбирав собі кадри винятково з українських контрреволюційних націоналістів.

Обертаючись серед українців (Ірчан-Баб'юк, Владимиров А. Г., Гоккель, Генрікс), казав їм, що в «Радянській Україні панує диктатура чорносотенної російської кліки й що ця кліка знищила ленінську національну політику, українську культуру, літературу та знищує українську мову».

Цікавиться політичними подіями. Вважає, що доля ув'язнених залежить від міжнародного становища. У розмові із в'язнем Потураєвим сказав йому про те, що відомі йому в'язні – українські націоналісти, які перебувають у таборах, «духом не занепадали», бо він має свідчення про те, що частина керівників, які залишилися на волі, далі працюють так само, як і до арешту. Ці відомості одержав од своєї дружини, що підтримує зв'язки з деякими керівниками контрреволюційної організації українських націоналістів у Харкові, що перебувають на волі.

Має намір тікати з табору...

В и т я г з п р о т о к о л у № 31

Засідання Особливої Трійки Управління наркомату внутрішніх справ Ленінградської області № 83 від 9.X.1937 року.

Слухали: Курбас Олександр Степанович, 1887 року народження, з Галичини (м. Самбір), громадянин СРСР, службовець, освіта – вища, режисер, колишній соціал-демократ. Судовою Трійкою при Київському обласному ДПУ УРСР від 9.IY.1934 р. за статтею 54-11 Кримінального кодексу УРСР засуджений до ув'язнення у виправно-трудових таборах на п'ять років.

Ухвалили: Курбаса Олександра Степановича – розстріляти.

А к т п р о в и к о н а н н я в и р о к у

Вирок Трійки Управління НКВС Ленінградської області за протоколом № 83 від 9 жовтня 1937 року щодо засудженого Курбаса Олександра Степановича виконано 3 листопада 1937 року, про що й складено цей акт.

Історія України : Хрестоматія / упоряд. В. М. Литвин.
Київ: Наукова думка, 2013. С. 642-643.

Сергій Григор'єв.
Прийом у комсомол. Сталінське плем'я (1949)

Іван Іжакевич
Тарас пастух (1935)

Григорій Світлицький
В. І. Ленін слухає «Аппасіонату» Бетховена (1938-47)

**Олександр Богомазов
Пиларі (1925)**

**Кирило Гвоздик
Селяни на полі (1929)**

**Вадим Меллер
Ескіз декорації до вистави
«Алло, на хвилі 477» (1929)**

**Михайло Бойчук. Свято врожаю (розпис Харківського Червонозаводського театру)
(1935)**

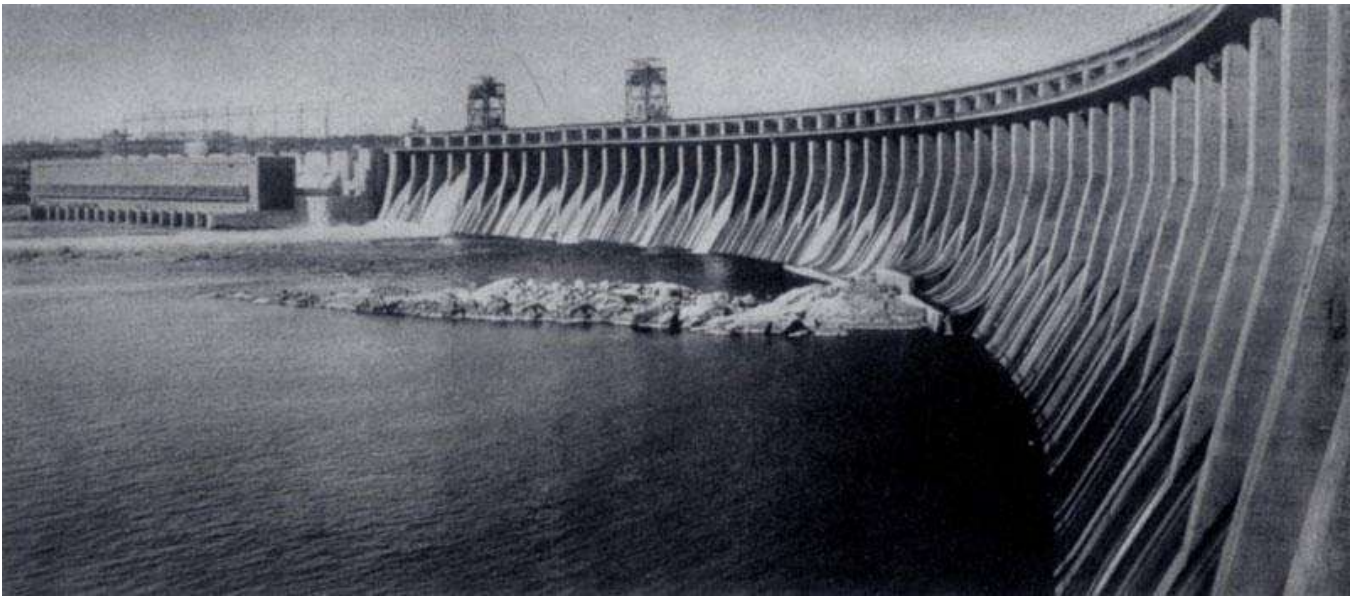
**Іван Кавалерідзе.
Пам'ятник Артему (1927)**

**Іван Шадр
Дівчина з веслом (1935)**

Будинок ЦК КП(б)У (нині Міністерство закордонних справ України) (1936-38)

Дніпровська гідроелектростанція ім. В. І. Леніна. Запоріжжя. (1927-1932)

Практичне заняття №47-48

Тема:

Культура України під час «відлиги» та десталінізації

Мета практичного заняття: формування системи знань про особливості культурного процесу в новітню добу української історії.

План

1. Покоління «шістдесятників» та дисидентів:
 - а) література;
 - б) кіномистецтво;
 - в) малярство;
 - г) музика.

Методичні вказівки

Розглядаючи питання практичного заняття варто приділити увагу життю і творчості відомих літераторів та літературних критиків цього періоду: Івана Дзюби, Івана Світличного, Євгена Сверстюка та поетів Ліни Костенко, Дмитра Павличка, Івана Драча, Василя Симоненка, Миколи Вінграновського, Миколи Руденка, Євгена Гуцала, Василя Стуса, Ігоря Калинця, Володимира Мороза і В'ячеслава Чорновола.

Творчість представників українського кіномистецтва 60-70-х рр.: Сергій Параджанов, Юрій Ільєнко, Леонід Биков, Леонід Осиця, Іван Миколайчук.

Відродження фольклорних традицій в українському малярстві: Тетяна Яблонська, Віктор Зарецький, Катерина Білокур, Марія Приймаченко, Алла Горська, Людмила Семикіна, Опанас Заливаха.

Поява та розвиток української естрадної музики: Володимир Івасюк, Софія Ротару, Назарій Яремчук, Василь Зінкевич.

Список рекомендованої літератури:

1. Бердиховська Б. Шістдесятники – бунт покоління. *Українська мова та література*. 2006. №14/15. С.3-17.
2. Зарецький О. Українські шістдесятники і хрущовська відлига в етнокультурному просторі СРСР. *Сучасність*. 1995. №4. С.113-125.
3. Касьянов Г. Шістдесятники, дисиденти, неформали, знайомі незнайомці. *Подолія*. 1995 17 січня. С.3.
4. Корінний М. М., Шевченко В. Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. Київ: Україна, 2003. 384 с.
5. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
6. Мусієнко О. Шістдесятники: звідки вони? *Пам'ять століть*. 1997. № 2. С.15-27.
7. Пахльовська О. Українські шістдесятники: філософія бунту. *Сучасність*. 2000. № 4. С.65-84.
8. Поети-шістдесятники у національному відродженні України: збірник наукових праць /

- за ред. П. В. Ворони. Полтава: Полтавський ун-т економіки і торгівлі, 2011. 96 с.
9. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
 10. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. П. Богуцького. Київ: Знання, 2007. 680 с.
 11. Українська культура: історія і сучасність / за ред. С. О. Черепанової. Львів: Світ, 1994. 456 с.
 12. Яворська В. Етноміфологічні мотиви та постмодернізм у творчості Сергія Параджанова. *Історія України*. 2009. №15. С.4-6.

Самостійна робота:

Завдання: Підготуйте повідомлення/презентацію за обраною тематикою:

1. Умови розвитку культури.
2. В. Стус.
3. С. Параджанов.
4. Л. Костенко.
5. І. Дзюба.
6. М. Руденко.
7. О. Бердник.
8. О. Тихий.
9. Ю. Литвин.

Список рекомендованої літератури:

1. Бердиховська Б. Шістдесятники – бунт покоління. *Українська мова та література*. 2006. №14/15. С.3-17.
2. Зарецький О. Українські шістдесятники і хрущовська відлига в етнокультурному просторі СРСР. *Сучасність*. 1995. №4. С.113-125.
3. Касьянов Г. Шістдесятники, дисиденти, неформали, знайомі незнайомці. *Подолія*. 1995 17 січня. С.3.
4. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
5. Поети-шістдесятники у національному відродженні України: збірник наукових праць / за ред. П. В. Ворони. Полтава: Полтавський ун-т економіки і торгівлі, 2011. 96 с.
6. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
7. Яворська В. Етноміфологічні мотиви та постмодернізм у творчості Сергія Параджанова. *Історія України*. 2009. №15. С.4-6.

Критерії оцінювання: За виконане завдання студент отримує максимум 3 бали.

- **1 бал** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, з помилками й неточностями, студент слабо орієнтується в обраній тематиці.
- **2 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та запропонував власну точку зору з обраної проблематики.
- **3 бали** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання, використав елементи дискусії, власні твердження підкріпив прикладами.

Дмитро Павличко

Коли умер кривавий Торквемада (1958)

Коли умер кривавий Торквемада,
Пішли по всій Іспанії ченці,
Зодягнені в лахміття, як старці,
Підступні пастухи людського стада.
О, як боялися святі отці,
Чи не схитнеться їх могутня влада!
Душа еретика тій смерті рада —
Чи ж не майне десь усміх на лиці?
Вони самі усім розповідали,
Що інквізитора уже нема.
А люди, слухаючи їх, ридали...
Не усміхались навіть крадькома;
Напевно, дуже добре пам'ятали,
Що здох тиран, але стоїть тюрма!

<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=111>

Василь Стус

Звіром вити, горілку пити (1964)

Звіром вити, горілку пити – і не чаркою, поставцем,
і добі підставляти спите вірнопідданого лице.
І не рюмсати на поріддя, коли твій гайдамацький рід
ріжуть линвами на обіддя кілька сот божевільних літ.
І не бештати, пане-брате, а триматися на землі!
Нею б до печінок пропахнути, в ґрунт вгрузаючи по коліна.
А щоб звикнути – остудити, закропити у крик, у кров,
заперішити вишневим віттям віком викрадену любов.
І з ордою під дикі галаси прорешечуватись гробами,
раз жене нас ненатля сказу по роках, по віках, по горбах!

<https://ukrclassic.com.ua/katalog/s/stus-vasil/631-vasil-stus-zvirom-viti-gorilku-piti>

Ліна Костенко

Ван Гог (1964)

Добрий ранок, моя самотність!
Холод холоду. Тиша тиш.
Циклопічною самотністю
Небо дивиться на Париж.
Моя мука, ти ходиш по грані!

Вчора був я король королів.
А сьогодні попіл згорання
Осідає на жар кольорів.
Мертві барви.
О руки-митарі!
На мольбертах розп'ятий світ.
Я – надгроб'я на цьому цвинтарі.
Кипариси горять в небозвід.
Небо глухо набрязкло грозою.
Вигинаються пензлів хорти.
Чорним струсом палеозою
переламано горам хребти.
Струменіє моє склепіння.
Я пастух. Я дерева пасу. В кишенях дня,
Залатаних терпінням,
Я кулаки до смерті донесу.
Самовитий – несамовитий –
Не Сезан – не Гоген – не Мане –
Але що ж я можу зробити,
Як в мені багато мене?!
Він божевільний, кажуть. Божевільний!
Що ж, може бути. Він – це значить я.
Боже – вільний...
Боже, я – вільний!
На добраніч, Свободо моя!

<https://ukrclassic.com.ua/katalog/k/kostenko-lina/293-lina-kostenko-zbirka-virshiv>

**Дзюба І. З передмови до перевидання праці «Інтернаціоналізм чи русифікація?»
(1990 р.)**

Безпосереднім моїм завданням було спробувати переконати тодішнє керівництво УРСР і СРСР (власне, насамперед СРСР, оскільки всім було зрозуміло, що там, у Москві, все вирішується, – тому праця була зразу ж надіслана в російському перекладі і до Москви) у згубності тодішньої національної політики, показати, що воно по-фарисейському клянеться іменем Леніна, а насправді проводить антиленінську політику – конкретно щодо України, політику тотального придушення національно-культурних інтересів українського народу, ущемлення його в соціально-економічній, політичній, культурній, мовній, демографічній та інших сферах. Це був мій перший адресат. Але водночас мені здавалося великою бідою і великою небезпекою те, що значна частина російського та русифікованого населення в Україні, зокрема з числа інтелігенції, не задумується над національними проблемами, байдуже, а то й недоброзичливо ставиться до вимог справедливості в національній

справі. Тут я вбачав одне з джерел небезпеки і один із резервів русифікаторської енергії системи. Мені хотілося переконати таких людей у тому, що вони помиляються, вважаючи національні проблеми не вартими їхньої уваги, а коли пасивно чи активно сприяють русифікації, то стають вільними чи невільними співучасниками злочину проти українського народу. Я намагався апелювати до їхнього сумління, почуття справедливості та й просто тверезого політичного глузду. Це був другий адресат, якого я собі уявив.

Нарешті, мав перед очима і третього адресата. Це ті, хто хотів зрозуміти, що діється з Україною, хто хотів щось зробити для неї, кому боліла й не давала спокою її доля. Не називаю їх одностудцями, бо думалося по-різному (як і сьогодні), але біль був на всіх один, спільний, він еднав і людей, часом далеких і дуже далеких світоглядом. Мені здавалося, що відродження України можна найпевніше досягти на шляхах відновлення ленінської національної політики і що саме навколо такого розуміння нашої історичної перспективи можуть консолідуватися найширші верстви української суспільності.

Оця потрійна заадресованість праці відбилася не лише на її стилістиці, а й призвела до деяких внутрішніх суперечностей і в тональності, і в характері аргументації.

<http://litopys.org.ua/idzuba/dz02.htm>

Висновок комісії ЦК КП України про лист І. М. Дзюби та доданий до нього матеріал «Інтернаціоналізм чи русифікація?» (1972 р., лютого 15)

Центральний Комітет КП України постановою від 7 лютого 1972 р. доручив комісії в складі тт. А. Д. Скаби (голова), В. Ю. Євдокименка, Ю. О. Збанацького, В. П. Козаченка, Л. П. Нагорної, П. О. Недбайла, В. А. Чирка, М. З. Шамоти та П. Й. Ящука розглянути листа І. Дзюби, адресованого першому секретареві ЦК КП України т. Шелесту П. Ю. та голові Ради Міністрів УРСР т. Щербицькому В. В., та доданий до цього листа матеріал «Інтернаціоналізм чи русифікація?», надіслані до ЦК КП України і Ради Міністрів УРСР в 1966 р.

Уважно проаналізувавши згаданий лист та матеріал І. Дзюби, а також вивчивши матеріали зарубіжної антирадянської преси і радіо за період з 1966 по 1972 р., комісія прийшла до висновку, що *підготовлений Дзюбою матеріал «Інтернаціоналізм чи русифікація?» є від початку й до кінця пасквілем на радянську дійсність, на національну політику КППС і практику комуністичного будівництва в СРСР.*

Цей матеріал має явно виражений антирадянський, антикомуністичний характер, а його автор стоїть на відверто ворожих, буржуазно-націоналістичних позиціях. [...]

При цьому він вдається до прийомів, запозичених з арсеналу буржуазно-націоналістичної пропаганди. Дзюба намагається довести, що нібито український народ під впливом русифікаторської політики КППС втрачає свої риси як нації,

всіляко нав'язує читачеві думку про національну кризу на Україні, звинувачує партію в тому, що у нас проведена «нещадна ревізія ленінської національної політики», «взяли гору антиленінські, антикомуністичні тенденції в національному питанні», що практика в національному питанні «далеко не завжди» відповідає теорії. [...]

Такий підхід є наклепом на нашу партійну і державну політику в національному питанні, спрямованим на те, щоб викликати незадоволення і недовіра до партії і уряду, посіяти сумнів у їх спроможності правильно вирішувати національне питання. Все це, як свідчить детальний аналіз, потрібно Дзюбі для того, щоб оживити збанкрутілі ідеї українського буржуазного націоналізму, запозичуючи при цьому нові методи і аргументи у сучасних антикомуністів і ревізіоністів усіх мастей. [...]

Дзюба будь-що намагається довести, що Україна зазнає економічної експлуатації з боку, як він пише, Москви, що їй великої «шкоди завдає економічний зверхцентралізм», який сковує ініціативу на місцях і розвиток продуктивних сил республіки. В цих твердженнях неважко помітити відгомін горезвісних волобуєвщини, шумськізму і хвильовизму. [...]

Так само тенденційно і фальсифіковано змальовує Дзюба розвиток і досягнення української радянської культури. У літературі, в театрах, кіно, музеях, скрізь, куди не глянь, – твердить він, – панує примітив, убогість, «сірятина», «хуторянщина». І в цьому він звинувачує партію та уряд, їх політику «мародерства» по відношенню до культурної спадщини українського народу. Негативна оцінка сучасного стану в українській культурі викликана у Дзюби саме її соціалістичним змістом. Тому й не дивно, що він прямо стає на захист «другої культури» – від Мазепи до Хвильового, яка мала явно виражений антимосковський, антинародний характер. [...]

З позицій буржуазного націоналізму розглядає Дзюба і питання про мову. Існування другої мови – російської – у вжитку народів СРСР, всупереч фактам, він вважає прямою загрозою цим мовам і народам, двомовність називає «зашморгом на ший народів» і т. д. [...]

На його думку, людина, що потрапила в інше національне середовище і обставини життя, змушена прийняти мову цього середовища, є вже неповноцінна людина, непридатна для творчої діяльності, якою б не була обрана нею галузь [...] Всякий «відступ» від національного, від національної мови означає крах особистості. [...]

Таким чином, можна зробити висновок, що Дзюба в своїй «праці» вдається до фальсифікаторських маніпуляцій в питанні про розвиток культури і мови. Його заяви про «другосортність» української культури, про її штучне стримування і збіднення «...багатьма заходами, грубим адмініструванням, троглодитським культурним рівнем і “глибоко-зшелонированной” бюрократичною “пильністю”, невтомним автоматично-пресекательним рефлексом...» є безпідставними. В той же час вони розраховані на дезорганізацію нашого народу та світової громадськості про справжній стан культурного розвитку Радянської України, перегукуються з твердженнями українських буржуазних націоналістів за кордоном. [...]

Висновки

1. Лист Дзюби і доданий до нього матеріал «Інтернаціоналізм чи русифікація?», надіслані до ЦК КП України, являють собою виклад поглядів сформованого українського буржуазного націоналіста, вони є злісним наклепом на ленінську національну політику КПРС і практику національного будівництва в Радянському Союзі, підступною спробою, прикриваючись посиленнями на класиків марксизму-ленінізму і всіляко перекручуючи їх положення, пропагувати ідеї і принципи українського буржуазного націоналізму.

2. Додана до листа «праця» Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?» носить відверто антирадянський характер. Дзюба навмисне і свідомо перекручує і фальсифікує розвиток та досягнення економіки і культури Радянської України, прагнучи будь-що довести її «колоніальне становище», по суті повторює і всіляко намагається «аргументувати» основні твердження буржуазної та націоналістичної пропаганди, змикається з поглядами запеклих антикомуністів.

3. Дзюба зводить злісні наклепи на Комуністичну партію і Радянський уряд, вдається до безсоромних фальсифікацій, намагаючись будь-що довести, нібито наша партія відступила від ленінських настанов у розв'язанні національного питання. [...]

6. «Праця» Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?» широко використовується нашими ворогами в ідеологічній боротьбі проти соціалізму, поширюється «самвидавом» серед ідейно нестійкої частини молоді і інтелігенції республіки, завдає шкоди справі комуністичного виховання радянських людей.

Історія України : Хрестоматія / упоряд. В. М. Литвин.
Київ: Наукова думка, 2013. С. 861-863.

Записка Державного комітету Ради Міністрів УРСР по кінематографії відділу культури ЦК КП України про внесення виправлень до фільму «Вбивця відомий» (1973 р., травня 18)

Згідно з вказівкою ЦК Компартії України повнометражну кінокартину «Вбивця відомий» (автор сценарію В. Кузнецов, режисер Л. Удовенко, Київська студія науково-популярних фільмів) у квітні ц. р. переглянули члени бюро Львівського, Івано-Франківського та Волинського обкомів КП України, відповідальні працівники партійних, радянських органів, керівники ідеологічних установ цих областей.

Відмічаючи позитивні якості фільму, спрямованого проти злочинної діяльності українських буржуазних націоналістів, учасники переглядів водночас висловили свої критичні зауваження і пропозиції щодо змісту фільму «Вбивця відомий» і вирішення його окремих епізодів.

У зв'язку з цим Держкіно УРСР запропонувало Київській студії науково-популярних фільмів внести до кінокартини ряд виправлень:

1. Вилучити прямий показ портретів Бандери, Мельника та ін., залишивши їх тільки в тих кадрах, де вони перетворюються на свастику;

- в епізоді, пов'язаному з дивізією СС «Галичина», вилучити плани параду і відповідно збільшити кількість кадрів, що розповідають про повне знищення Радянською Армією цієї фашистської дивізії;

- значно зменшити метраж синхронних виступів колишніх ватажків українського буржуазного націоналізму, знайшовши спосіб для заміни їх крупних планів іншим зображувальним матеріалом;

- зменшити кількість деяких кадрів, які занадто часто повторюються у фільмі («Криниця», «мати біля дерева»);

- вилучити з фільму невдало відзнятий виступ поета Д. Павличка;

- в епізоді «Початок Великої Вітчизняної війни» вилучити всі кадри після того, як до хати увійшов фашистський солдат;

- вилучити плани озера, замінивши їх світлими краєвидами України;

- початковий епізод фільму «Суд над націоналістичними бандитами» доповнити синхронним виступом судді, який зачитує вирок катам.

2. Використовуючи документальні матеріали, висвітлити у фільмі боротьбу широких народних мас, зокрема, населення західних областей України проти банд націоналістів;

- більш глибоко розкрити у фільмі тему сучасних методів ідеологічних диверсій українських буржуазних націоналістів, за допомогою введення у фільм додаткових матеріалів розповісти про підступні дії буржуазних націоналістів у наш час;

- доповнити фільм епізодом, в якому будуть широко показані зв'язки українських буржуазних націоналістів з уніатами, з такими мракобісами, як Шептицький і Сліпий;

- провести зйомки нових епізодів, присвячених розквіту економіки і культури в західних областях України;

- переробити дикторський текст, підсилити його гостро-публіцистичне звучання, більш чітко підкреслити класову суть націоналізму;

- включити до дикторського тексту перед виступом Марії Кіх характеристику її діяльності.

За повідомленням дирекції студії «Укрнаукфільм» зйомочна група активно працює над внесенням до фільму цих виправлень.

Національні відносини в Україні у XX ст.: Збірник документів і матеріалів. Київ, 1994. С. 414-415.

Доповідна записка відділу культури ЦК КПУ

про деяких членів Спілки письменників України (1973 р., грудня 18)

26 листопада ц. р. на поминальному обіді в квартирі В. Підпалога член КПРС, письменник І. Драч у присутності Л. Костенко, М. Коцюбинської, С. Плачинди, відомих своєю антигромадянською поведінкою і поглядами, зробив заяву

непартійного, антисупільного характеру. Як злобні антирадянські вихватки слід розглядати й окремі репліки Л. Костенко.

Володимир Олексійович Підпалій (1936-1973 рр.), безпартійний; працював у колгоспі, служив у Радянській Армії, після закінчення філологічного факультету Київського держуніверситету (1962 р.) працював редактором у видавництвах «Дніпро» та «Радянський письменник». З 1972 р. був членом Спілки письменників України.

Окремими виданнями вийшли збірки віршів «Зелена гілка» (1963 р.), «Повесіння» (1964 р.), «Тридцять літо» (1967 р.), «В дорогу – за ластівками» (1968 р.), «Вишневий цвіт» (1970 р.).

У своїх публікаціях надавав перевагу інтимній ліриці, елегійним описам природи. В громадянській ліриці – національним «болям» («...непробудно спить уся країна, розтринькавши і славу, і біду...»). Збірка «Повесіння», видавництво «Радянський письменник», К., 1964, стор. 74), історичним «кривдам» («Про це я чув уперше від Богдана, коли яса його над світом сяла. А як він потім каявся до схід сонця, коли старшина й куроїди велику славу патрала...»). Збірка «Повесіння», стор. 85). Ставлення автора до нашої радянської дійсності зрозуміле з такої недвозначної історичної аналогії:

Німеччино! По ґратах пізнаю –
На вікнах – ґрати, на ідеях ґрати.
І як мені ті ґрати поламати,
Коли я сам за ґратами стою!

(Збірка «Тридцять літо», видавництво
ЦК ЛКСМУ «Молодь», К., 1967, стор. 77).

За час роботи у видавництві «Радянський письменник» (1965-1973 рр.) рекомендував до видавничого плану неприйнятні для нашої ідеології вірші І. Калинця, В. Голобородька, В. Стуса, збірки яких вийшли за рубезем у націоналістичних видавництвах. Готував до друку книжку Л. Костенко «Княжа Гора», зняту потім із виробництва у верстці за серйозні ідейні вади.

Ліна Василівна Костенко, 1930 р. народження, безпартійна; навчалася в Київському педагогічному інституті, закінчила Московський літературний інститут (1956 р.). З 1958 р. – член Спілки письменників України.

Видала збірки віршів «Проміння землі» (1957 р.), «Вітрила» (1958 р.), «Мандрівки серця» (1961 р.).

Вірші Л. Костенко пронизуються трагічністю і розпачливістю індивідуалізму, хворобливим самозаглибленням, ідеологічно неприйнятні для нас тенденційним осмисленням історичних тем. У згаданій уже збірці «Княжа Гора» на першому плані стоїть соціальне відчуження людини і її відчай:

Куди втечеш, сучасна людино?
Який амулет при собі тримаєш?
Тепер Гаїті в тобі єдине –
Твоя душа, якщо її маєш.

Іван Федорович Драч, 1936 р. народження, член КПРС. Після закінчення 10 класів викладав російську мову і літературу в школі – семирічці, працював інструктором Тетіївського райкому комсомолу, служив у Радянській Армії. В 1958 р. вступив на філологічний факультет Київського університету. У вересні 1961 р. за ідейні вади в окремих публікаціях і недостойну громадську поведінку переведений на заочне відділення, згодом за неуспішність відрахований з університету. В 1964 р. закінчив Вищі сценарні курси в Москві і став працювати в сценарній майстерні Київської студії художніх фільмів ім. О. П. Довженка. З 1962 р. – член Спілки письменників України.

Видав збірки віршів «Соняшник» (1962 р.), «Протуберанці серця» (1965 р.), «Поезії» (1967 р.), «Балади буднів» (1967 р.), «До джерел» (1972 р.). Виступає у жанрі поетичного перекладу та літературно-художньої критики.

Для переважної більшості його творів характерні надмірна ускладненість образної системи, оперування абстрактно-гуманістичними категоріями. Його вірші не мають чітких часових координат і використовуються ідейними супротивниками для наклепів на наше сьогодення.

За час роботи на кіностудії т. Драч написав п'ять літературних сценаріїв, за чотирма з них були поставлені фільми.

«Криниця для спраглих». Сценарій мав ряд ідейно-художніх вад. У процесі постановки неодноразово перероблявся, проте фільм (режисер Ю. Ілленко) вийшов неприйнятним в ідейно-художньому відношенні, на що вказувалося у постанові ЦК Компартії України від 30.VI.1966 р. «Про окремі серйозні недоліки в організації виробництва кінофільмів на Київській студії ім. О. П. Довженка».

«Іду до тебе» (про Леся Українку). Сценарій позначений серйозними ідейно-художніми недоліками. В процесі зйомок перероблявся, тричі змінювався склад постановочних груп, допущені великі перевитрати державних коштів. Однак у фільмі (виробництво 1971 р., режисер М. Мащенко) не були до кінця подолані закладені в сценарії недоліки: Леся Українка зображена однобічно, поза її діяльністю як представниці революційно-демократичного руху, дещо перебільшено національний момент. «Пропала грамота» (за однойменним твором М. В. Гоголя). Сценарій, будучи довільним переказом оригіналу, мав значні ідейно-художні вади. В процесі зйомок неодноразово перероблявся, двічі змінювався склад постановочних груп. Фільм (виробництво 1972 р., режисер Б. Івченко) вийшов з істотними недоліками: замилювання козацькою старовиною, відступи від історичної правди при характеристиці діяльності історичних осіб. [...]

У жовтні ц. р. т. Драч звернувся у відділ культури ЦК Компартії України з проханням ознайомитись із машинописом його збірки поезій англійською мовою «Світильники часу», підготовленої до видання у США поетом Стенлі Куніцем. Оскільки в цих поезіях однобічно, а подекуди й викривлено відображається наша радянська дійсність, т. Драчу рекомендовано відмовитись від видання за рубежом збірки «Світильники часу».

Виходячи з викладеного вище, вважали б за необхідне рекомендувати Київському міськкому партії розглянути питання про партійну відповідальність Драча І. Ф. за ідейну спрямованість його творчості та громадську поведінку.

Керівництву Київської письменницької організації (тт. Збанацький Ю. О., Чалий Б. Й.) вжити заходів до підвищення відповідальності членів Спілки за ідейно-художню спрямованість творчості і громадську поведінку. Обговорити негідну поведінку членів СПУ І. Драча, Л. Костенко, а також С. Плачинди, Л. Ковальчука та ін., причетних до згаданого інциденту.

Рекомендувати керівництву Київської кіностудії ім. О. П. Довженка (т. Путінцев А. Г.) вирішити питання про доцільність використання т. Драча І. Ф. на посаді члена сценарної майстерні кіностудії з огляду на серйозні ідейно-художні вади в його літературних сценаріях, що призвели до значних моральних і матеріальних збитків.

Національні відносини в Україні у XX ст.: Збірник документів і матеріалів. Київ, 1994. С. 420-423.

Звернення С. Й. Параджанова до Прокурора УРСР (1974 р., січень)

Я притягнутий до кримінальної відповідальності за статтею 121-1 9 січня 1974 р. У ніч, коли я насмілююсь звернутися до Вас, мені виповниться 50 років. Спілки кінематографістів, кіно, преса готувалися привітати мене з ювілеєм. У 1952 році, закінчивши ВДІК у Москві в майстрів Довженка О. П. і Савченка І.А., я був направлений на Україну, де я і створив свій кращий фільм «Тіні», знайшов українських друзів, сім'ю, сина і творчу славу. Однак після «Тіней», який приніс славу українській кінематографії, з ряду невідомих мені причин мені не вдалося створити наступний фільм. Мене проковтнуло клінічне безробіття, неробство і порожнеча. Комітетами кінематографістів безпідставно були закриті фільми «Київські фрески», «Інтермеццо», «Земля, ще раз земля», «Ікар». Саме в цей період від безробіття і порожнечі були мною здійснені ряд аморальних вчинків, які і стали підставою для пред'явлення мені статті 122-1, і ряд інших підозрінь, пред'явлених мені слідством. [...]

Усвідомлюючи свою вину, я фіксую те, що я носій трагічного захворювання, яке пригнічує мене протягом десятиріч. Недуга розвивалась, зріла, втрачався контроль, розбивалась сім'я, приходив цинізм і зрештою вилився у кримінальне звинувачення.

Виховуючи єдиного 15-річного сина, моя репутація, природньо, торкнеться і його юначого самолюбства. [...]

Насмілююсь звернутися до Вас і у Вашій особі до Радянського законодавства, прошу Вас припинити міру покарання, припинити слідство у зв'язку з моїм повним прийняттям звинувачення.

[...] Водночас повідомляю Вам: найбільш цінні твори мистецтва, які належали мені, мною давно добровільно передані у фонди музею УРСР. Добровільно і безплатно.

Історія України : Хрестоматія / упоряд. В. М. Литвин.
Київ: Наукова думка, 2013. С. 870.

Алла Горська.
Козак Мамай (1960)

Марія Приймаченко.
Квіти за мир (1965)

Тетяна Яблонська.
Життя продовжується (1971)

Віктор Зарецький
Портрет народної артистки
УРСР Т. Цимбал (1987)

Катерина Білокур
Натюрморт з колосками і глечиком
(1958-1959)

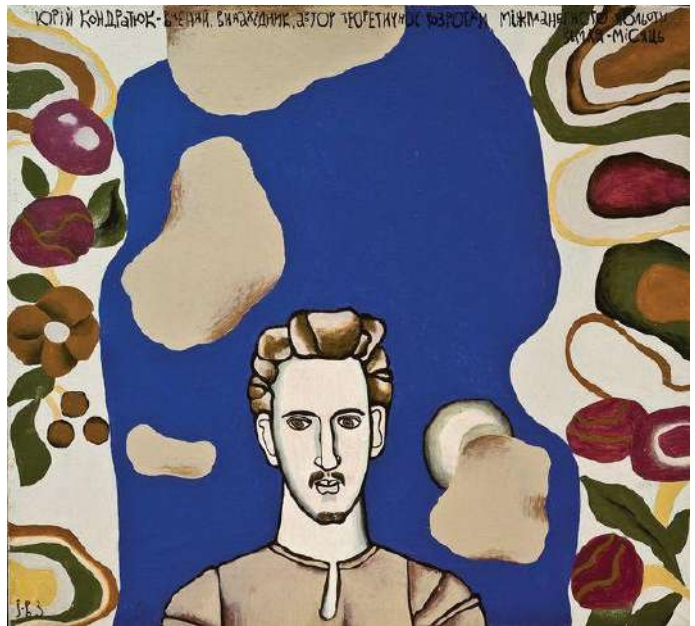

Опанас Заливаха
Дзвонар (1987)

Самота (1983)

Валентин Задорожний

Юрій Кондратюк (1982)

Практичне заняття №49-50

Тема: Культура України кінця ХХ ст.

Мета практичного заняття: формування системи знань про особливості культурного процесу в новітню добу української історії.

План

1. Законодавче регулювання розвитку культури в незалежній Україні.
2. Розвиток кіномистецтва.
3. Розвиток науки.
4. Популярна музична культура.
5. Сучасні літературні процеси.
6. Розвиток освіти.

Методичні вказівки

Розглядаючи питання, необхідно дотримуватися наступного плану:

- законодавчі акти, що регулюють сферу культури;
- особливості розвитку;
- характерні риси;
- представники та їх твори/винаходи;
- мистецькі/наукові об'єднання.

Список рекомендованої літератури:

1. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
2. Корінний М. М., Шевченко В. Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. Київ: Україна, 2003. 384 с.
3. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
4. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
5. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. П. Богуцького. Київ: Знання, 2007. 680 с.
6. Українська культура: історія і сучасність / за ред. С. О. Черепанової. Львів: Світ, 1994. 456 с.

Самостійна робота:

Завдання: Підготуйте повідомлення/презентацію за обраною тематикою:

1. Перебудова та її вплив на розвиток культури.
2. Поява нових напрямків в культурі.
3. Г. Синиця.
4. Г. Таранов.
5. Музичний фестиваль «Червона рута».
6. О. Білозір.

7. Н. Матвієнко.
8. П. Зібров.

Список рекомендованої літератури:

1. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
2. Корінний М. М., Шевченко В. Ф. Короткий енциклопедичний словник з культури. Київ: Україна, 2003. 384 с.
3. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.
4. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
5. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. П. Богущького. Київ: Знання, 2007. 680 с.
6. Українська культура: історія і сучасність / за ред. С. О. Черепанової. Львів: Світ, 1994. 456 с.

Критерії оцінювання: За виконане завдання студент отримує максимум 3 бали.

- **1 бал** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, з помилками й неточностями, студент слабо орієнтується в обраній тематиці.
- **2 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та запропонував власну точку зору з обраної проблематики.
- **3 бали** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання, використав елементи дискусії, власні твердження підкріпив прикладами.

Наочний ряд та уривки з джерел :

Фрагмент інтерв'ю з Марком Павлишиним

- Які виклики стоять перед гуманітарними науками в Україні?

- Багато чого спадає на думку – недофінансування науки взагалі й пов'язана з ним непривабливість життя науковців для обдарованих та динамічних молодих людей; стан війни та ідеологічні тиски, які з цього випливають; поширене переконання в авторитетності наукових культур країн Заходу, поєднане з величезною трудностю до цих культур приєднатись. Щодо останнього: наскільки я розумію, в українських університетах та інших наукових установах сьогодні існують вимоги брати участь у закордонних конференціях, публікуватися за кордоном, заявляти про себе в «глобальній» науці. Це при всіх тих труднощах, з якими конфронтуються українські вчені, починаючи з недоступності багатьох джерел і літератури. І при тому, що ясно кожному, хто хоч трохи входив у проблематику постколоніалізму: накладати західні академічні норми на не-західне суспільство, в тому числі українське, значить накидати йому нову форму залежності. Але це той параметр, з яким треба давати собі раду. І не визнавати цієї дійсності є нереально. Мусить бути амбіція кожного молодого вченого, який хоче увійти у світову науку, «прозвучати». Для цього є різні стипендії і конференції, якою була, наприклад, наша недавня конференція («Україна і світ: Культура, політика, суспільство», проходила 12-

14 липня в Університеті ім. Монаша). Виклик полягає також і в тому, щоб надбання українських вчених працювали на поліпшення наукового оточення в Україні – щоб вплив найкращих не зруйнував наукову екологію країни. На щастя, є приклади людей, які бувають на Заході, але повертаються в Україну, щоб працювати, і їхня діяльність є поміченою і шанованою як на Заході, так в Україні. Потрібно загальний підйом і підвищення можливостей для науковців реалізувати себе в Україні. Інше питання, як це досягнути.

<http://uamoderna.com/jittepis-istory/pavlyshyn>

Костенко Ліна «Записки українського сумашедшого» (цитати)

...«Я ніколи не дозволяв собі думати, що в Україні є п'ята колона. Але ж вона вже йде потоптом по моїй душі! Раніше ж принаймні ненависть до українців хоч якось камуфлювалася, а тепер тебе просто готові знищити: «Хотели свою незалежність? Вот вам!» Виїли Україну зсередини, як лисиця бік у спартанця, ще й дивуються – чого ж вона така скособочена? Чого кульгає в Європу, тримаючись за скривавлений бік? Всю обгризуть, як піраньї, і сипонуть врозтіч. Від України залишиться тільки скелет».

...«У всіх країнах мови як мови, інструмент спілкування, у нас це фактор відчуження. Глуха ворожість оточує нашу мову, навіть тепер, у нашій власній державі. Ми вже як нацменшина, кожне мурло тебе може образити. Я ж не можу кроку ступити, скрізь привертаю увагу, іноді навіть позитивну, але від цього не легше. Бо в самій природі цієї уваги є щось протиприродне, принизливе. Людина розмовляє рідною мовою, а на неї озираються. Жоден українець не відчувається своїм у своїй державі. Він тут чужий самим фактом вживання своєї мови.»

...«Мені обридли конфесії з політичним підтекстом. Московський патріархат, київський патріархат. Один всія України, і другий всія України. В очах двоїться – хто ж із них усіїший?»

...«Вічна парадигма історії: за свободу борються одні, а до влади приходять інші. І тоді настає лукава, найпідступніша форма несвободи, одягнута в національну символіку, зацитькана національним пафосом, вдекорована атрибутами демократії».

...«До всіх перинатальних хвороб державності ще й така халепа – вирости покоління, яким усе пофіг».

...«Може, це навіть і не фемінізм. Просто повиростало багато дуже розумних дівчат, а чоловічий диктат пропонує все ту ж саму стелю і рамки. А їм тісно, вони почали пручатися, і на мужчин посипалася штукатурка.»

...«Підхопили постмодернізм, як вітрянку, розчухали до крові, ну, і яке тепер обличчя літератури?»

...«Взагалі мистецтво зробило величезний крок уперед. Що там ті китайці з їхніми пензликами, японські мініатюри і весь цей Іван Марчук з його космічно-капілярною технікою, всі ті голоси його душі і «Нові експресії»? Вчорашній день.

Нафталін. Сучасне мистецтво не визнає канонів. ...На фіг талант, натхнення, якісь там ідеї. Головне, щоб було стьобно».

Костенко Л. Записки українського самашедшого.
Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. 416 с.

**«Я ніколи не був радянською людиною»:
цитати Романа Іванчука у пам'ять про його 90-ліття**

...Старші письменники – Василь Шкляр, Ліна Костенко, Іван Білик, Павло Загребельний за життя – не відрікалися від історичного роману. А молодь літературна є різна – спекулятивна і дуже здібна. Але вони бояться тої праці. Писати пригодницький, авантюрний, сексуальний роман – це набагато легше, бо кожна людина має знання, щоб написати такі твори. А от написання історичного роману – велика робота. Коли історичний романіст все вигадує, то він або фальшивий, або його просто не читають. Читач любить фактаж.

Не сприймаю того вигаданого стилю – постмодернізму, мовляв це щось нове, нове бароко і так далі. Це все вигадка. Постмодернізму не може бути, бо ми не мали модернізму, в нас він був розстріляний. Коли молодий автор підсилює зацікавлення читача ненормативною лексикою, то це є, перепрошую, свинство. Вони пишуть таке, про що соромно говорити. Є красива еротична література. От Людмила Таран, вона пише еротичні новели й повісті. Але робить це дуже делікатно, не збуджує ні похоті, ні огиди.

Коли розкриваєш якусь книжку, наприклад, Подерев'янського чи тієї досить талановитої Карпи, чи того Андруховича (здібний чоловік), коли на кожній сторінці по кілька разів я зустрічаю матюк російський, то це не література, це – бордель. Того не можна. У лайці на вулиці чуєте, але в літературі вони не повинні звучати. Вони можуть десь-колись, коли письменник характеризує негативного героя – пияка чи розпусника, дає йому негативне слово у мову для того, щоб охарактеризувати його. Але коли це в авторській мові, то, вибачайте мені, я боюся ті книжки тримати.

https://zik.ua/news/2019/05/27/ya_nikoly_ne_buv_radyanskoyu_lyudynoyu_tsyaty_romana_ivanychuka_u_pamyat_pro_1580397

ПАЛКИЙ ПРИВІТ
УЧАСНИКАМ ПЕРШОГО
РЕСПУБЛІКАНСЬКОГО ФЕСТИВАЛЮ
УКРАЇНСЬКОЇ СУЧАСНОЇ ПІСНІ
ТА ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИКИ
"ЧЕРВОНА РУТА!"

Фестиваль «Червона рута»

Сестричка Віка

Гурт «Брати Гадюкіни»

Гурт «Воплі відоплясова»

Гурт «Океан Ельзи»

Ірина Білик

Таїсія Повалій

Гурт «Плач Єремії»

Гурт «Шо? Бао!»

Практичне заняття №51

Тема:

Постмодернізм та масова культура

Мета практичного заняття: формування системи знань про особливості культурного процесу в новітню добу української історії.

План

1. Поняття та риси постмодернізму.
2. Постмодернізм в літературі.
3. Постмодернізм в театрі та кіномистецтві.
4. Постмодернізм в музиці.
5. Масова культура в сучасній Україні.

Методичні вказівки

Вивчаючи розвиток української культури на зламі ХХ-ХХІ століть, студенту слід звернути увагу на наступні поняття: «традиція», «новаторство», «глобалізація», «вестернізація», «масова культура», «елітарна культура», «субкультура», «контркультура», «поп-культура». Уміти аналізувати поняття постмодернізм, знати основні підходи до його тлумачення та характерні риси.

Творчість нової постмодерної генерації в українській літературі: Оксани Забужко, Соломії Павличко, літературної групи «Бу-Ба-Бу» (Віктор Неборак, Юрій Андрухович, Олександр Ірванець).

Нові імена, стилі, течії та напрями розвитку української естради. Музика постмодернізму – гурти «Брати Гадюкіни», «Скрябін», ВВ, ТНМК та ін.

Постмодерністський напрямок у творчості театральних режисерів: Романа Віктюка, Андрія Жолдака, Леся Подеревлянського.

Список рекомендованої літератури:

1. Гузь О. О. Від міфу до постмодернізму. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 207 с.
2. Дашкевич Я. Постмодернізм та українська історична наука. *Пам'ять століть*. 2000. № 4. С.3-13.
3. Дроздовський Д. Боротьба нового і старого чи витіснення національного?: (постмодернізм – український варіант сьогодні й завтра). *Слово і час*. 2008. №6. С.16-34.
4. Забужко О. С. Дві культури. Київ: Знання УРСР, 1990. 48 с.
5. Забужко О. С. Філософія української ідеї та європейський контекст. Київ: Наукова думка, 1992. 116 с.
6. Зборовська Н. Соломія Павличко: фемінізм в українській академічній науці. *Сучасність*. 2000. № 6. С.55-65.
7. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
8. Митці України: енциклопедичний довідник. Київ: УЕ, 1992. 884 с.

9. Павличко С. Фемінізм. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 322 с.
10. Пітякова Т. Масова культура: втрата чи переосмислення традицій? *Українознавство*. 2008. № 3. С.132-137.
11. Поліщук Я. Український постмодернізм у пошуках самоідентичності. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2003. № 3. С.63-71.
12. Ткаченко Н. Масова культура в Україні. *Українознавство*. 2010. № 2. С.187-190.
13. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. П. Богуцького. Київ: Знання, 2007. 680 с.
14. Філоненко С. Масова культура: між естетикою, технологією та політикою. *Українська культура*. 2013. № 11. С.32-37.
15. Яворська В. Етноміфологічні мотиви та постмодернізм у творчості Сергія Параджанова. *Історія України*. 2009. №15. С.4-6.

Самостійна робота:

Завдання: Підготуйте повідомлення/презентацію за обраною тематикою:

1. Постмодернізм в музичному мистецтві.
2. Постмодернізм в архітектурі.
3. Постмодернізм і наука.
4. О. Забужко.
5. С. Павличко.
6. Р. Віктюк.
7. Л. Дереш.
8. С. Жадан.

Список рекомендованої літератури:

1. Дашкевич Я. Постмодернізм та українська історична наука. *Пам'ять століть*. 2000. № 4. С.3-13.
2. Дроздовський Д. Боротьба нового і старого чи витіснення національного?: (постмодернізм – український варіант сьогодні й завтра). *Слово і час*. 2008. №6. С.16-34.
3. Забужко О. С. Дві культури. Київ: Знання УРСР, 1990. 48 с.
4. Забужко О. С. Філософія української ідеї та європейський контекст. Київ: Наукова думка, 1992. 116 с.
5. Зборовська Н. Соломія Павличко: фемінізм в українській академічній науці. *Сучасність*. 2000. № 6. С.55-65.
6. Павличко С. Фемінізм. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 322 с.

Критерії оцінювання: За виконане завдання студент отримує максимум 3 бали.

- **1 бал** – тема повідомлення/презентації розкрита частково, з помилками й неточностями, студент слабо орієнтується в обраній тематичі.
- **2 бали** – тема повідомлення/презентації розкрита, студент зробив висновки та запропонував власну точку зору з обраної проблематики.
- **3 бали** ставиться за умови, що тема повідомлення/презентації розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної

проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання, використав елементи дискусії, власні твердження підкріпив прикладами.

Наочний ряд та уривки з джерел:

Олександр Ірванець

Любіть Оклахому

Любіть Оклахому! Вночі і в обід,
Як неньку і дедді достоту!
Любіть Індіану! Й так само любіть
Північну й Південну Дакоту.
Любіть Алабаму в загравах пожеж,
Любіть її в радощі й біди!
Айову любіть! Каліфорнію теж!
І пальми крислаті Флориди!
Дівчино! Хай око твоє голубе,
Та не за фізичній вади –
Коханий любити не встане тебе,
Якщо ти не любиш Невади!
Юначе! Ти мусиш любити стократ
Сильніше, ніж любиш кохану,
Колумбію-округ і Джорджію-штат,
Монтану і Луїзіану!
Любити не зможеш ти штатів других,
Коли ти не любиш по-братськи
Полів Арізони й таких дорогих
Просторів Аляски й Небраски.
Любов цю, сильнішу, ніж потяг до вульв,
Плекай у душі незникому.
Вірджінію-штат, як Вірджінію Вулф
Люби! І люби – Оклахому!

http://www.poetryclub.com.ua/metrs_poem.php?poem=8491

Фрагменти виступів учасників круглого столу

«Ситуація постмодернізму в Україні» (11 вересня 2001 р.)

Оксана Пахльовська

*(літературознавець, завкафедрою україністики
Римського університету «Ла Сапієнца»):*

Власне кажучи, вже сама постановка питання про постмодернізм у західній, слов'янській і зокрема українській культурах є однією з ключових методологічних проблем інтерпретації явища постмодернізму в Україні. Теоретичні суперечки про постмодернізм на українських теренах об'єднує одна спільна риса: постмодернізм

тракується як певна – і неунікна – закономірність української культури як частини культури європейської, якщо і взагалі не західної, і водночас як необхідна фаза "вивільнення" української культури від ряду внутрішніх ідеологічних та естетичних стереотипів.

Подібний підхід до цього явища віддзеркалює типове для сьогоднішньої української теоретичної думки некритичне сприйняття західної культури, неорганічне засвоєння її історичної динаміки, її естетичної специфіки та її, врешті, парадигматичної цілісності.

І саме тому, що в процесі цього засвоєння відсутнє бачення парадигматичної цілісності, історичної динаміки та естетичної специфіки власне української культури. Відтак екзальтоване прагнення втечі від однієї сітки стереотипів до іншої перетворюється на добровільне полювання за іншою сіткою стереотипів. І часто в процесі цього полювання мисливець, сам того не помітивши, з власної волі перетворюється на здобич.

Таке некритичне сприйняття Заходу та його культури – закономірний та, мабуть, і неминучий результат різкого травматичного переходу України з однієї великої Системи в іншу, цілковито протилежну. Але статус України та її культури і в одній і в іншій Системі незмінний: це статус не суб'єкта, а об'єкта впливу, тобто пасивний статус сприймаючої (щоб не вжити термін «колонізованої») сторони.

Вадим Скуратівський

(культуролог, заввідділу журналу «Сучасність»):

Вважаю, що нова українська культура, яка виникає 1798 року, має чіткі народницькі контрфорси, від яких ми не маємо права відмовлятися. Бо якщо ми відмовимось, то поруйнується все. Давайте замислимось над простою річчю: чим скінчилася ота народницька традиція в широкому значенні в Україні? Найбільшою в історії демографічною катастрофою – катастрофою українського селянства, яке було онтологічною першоосновою тієї самої моделі, і це геноцид, який перебиває цифру вірменського, єврейського і камбоджійського геноцидів разом узятих. Цим усе сказано. Ми ще перебуваємо на околицях цього самого страшного кладовища. ... Тепер, після 1991 року, нічого страшного не буде, якщо українська культура все таки достойно і гідно повертатиметься до якихось вимірів народницької моделі. Не знаю, як це «робиться», але за всіх обставин, плідним є повернення до цього народництва з якимись конотаціями нового досвіду. Тому що нічого доброго інтелектуальна анархія і модерну, і постмодерну не дасть. Тому що ми перебуваємо в ситуації історично і метафізично настільки двозначній, що, якщо до цього додати постмодерністську махновщину, то ми закінчимо реальною махновщиною.

Олександр Івашина

(культуролог, старший викладач кафедри культурології НаУКМА):

Вибудовується така, як на мене, діада або опозиція досить страшна: існує культура – традиційна і неотрадиційна, та існує відсутність культури, якась «безобразна», якась анархія. Можливо, деякі терміни будуть вважатися дещо ефектними, але коли вибудовуються такі діади, то це радше такі дві своєрідні ідіотії,

тому що ті ж «франкфуртці» або «постфранкфуртці» саме про таку опозицію говорили, як про дві ідіотії – культура й відсутність культури. І називали таку ситуацію ситуацією цинізму. Цинізм – це коли саме таким чином забувається, що вічне повернення, про яке пан Вадим говорив, а ще раніше Фрідріх Ніцше – це не тільки повернення цинізму, а й повернення його критики. Тобто, повинні існувати дві постаті – не тільки циніка, а й його критика. На мою думку, постаттю такого циніка могла б бути постать пана Поплавського, який претендує на роль носія вічних цінностей і в той же час це така кітчева постать. Не знаю, наскільки свідомо він використовує кітч у своїй авторській стратегії, але це справді постмодерністська постать сучасного мас-медійного українського світу з точки зору існування його власної авторської стратегії. І от, як на мене – я абсолютно з цим згоден, що в даний момент багато постмодерних стратегій, лексиконів, чи словників, які варяться на Заході, для нашого світу використовувати не варто – вони є неадекватними. Справді, Україна ще певних етапів формування власної культури не пройшла.

Дмитро Стус

(літературознавець, заввідділу критики і бібліографії журналу «Сучасність»):

Так, в Україні адептами постмодерну насамперед вважають Юрія Андруховича та Юрія Винничука – блискучих майстрів, які в новій ситуації, відкинувши, як каже Вадим Леонтійович Скуратівський, народництво, звільнилися й від отого, що Соломія Павличко визначала як політику в літературі. Традиційну для української літератури тенденцію, що в першу чергу зв'язана з іменами Коцюбинського, Франка, Шевченка...

Проте звільнившись від народництва, модерні літератори впали в іншу крайність. Звільнившись від вкорінення, вони фактично стали вільними й від відповідальності за сказане. Найяскравішим прикладом може бути останній роман Винничука «Мальва Ланда». Автор показує справжнє місце перестарілих повстанців. Це – Велика Львівська сміттярка. Справді, всім нам смішно бачити їхні строї. І правилом доброго тону в так званих інтелектуальних середовищах стало висміювання цього явища. Але, даруйте, чому зовсім відкинуто всю історію? Які історичні реалії привели їх туди? Чи можна так безвідповідально й неісторично висміювати це явище? Фактично сьгоднішні інтелектуали втратили бажання апелювати до народу.

Щодо впливу постмодерну в Україні, то немає сенсу обговорювати добре це чи погано. Ці процеси об'єктивно існують й існуватимуть незалежно від того, що ми про них думаємо. І кожен індивідуально ставиться до них та оцінює їх. Для мене в постмодернізмі неприйнятні зречення історії та історичної пам'яті. Можливо, я надто занурений у це все, але така страта пам'яті про минуле часом нагадує мені дворову бійку: хтось когось побив і коли ти слабкий і не маєш сили встати, ти забуваєш, вибачаєш, робиш вигляд, що нічого не сталося. Постмодернізм – зручна іграшка для сучасного інтелектуала, який хоче комфортного життя.

Тамара Гундарова

(літературознавець, провідний науковий співробітник Інституту літератури АНУ):

Коли ми говоримо про постмодернізм в українській літературі чи культурі, значною мірою він не відбувся. Як завжди, негативізм веде швише до руйнування

ієрархії, канону, аніж до появи плаваючого міфу чи підвищеного лабіринту, яким міг би стати постмодерн в Україні. Бубабісти, карнавалізм, кітч – все це явища посттоталітаризму. І коли ми ними оцінюємо український постмодернізм, то ми спрощуємо саме поняття, яке, на мою думку, є значно глибшим.

Знову-таки, є рація і я до неї схиляюся, говорити про те, що постмодернізм як філософія – це така сітка або парасоля, яка накривала багато напрямків – і фемінізм, і постколоніалізм і постструктуралізм. На певному етапі потреба в такій парасолі відпадає і кожен з цих напрямків розвивається сам по собі.

<https://ktm.ukma.edu.ua/2001/6/postmodern.html>

Гурт «Скрябін»

Мумітроль

Кохана, я тебе люблю
Так особливо, чувіха,
Я прошу, будь чемна, бо буду бити
Руками, ногами, своєю головою,
Локтями, ремнями, залізною трубою.
Приспів: Якщо ти зрадиш, кохана,
Я вирву всі твої патли,
До м'яса вкушу за руку,
Як велика скажена собака.
Я виб'ю всі твої зуби,
В коробочку їх поскладаю
І буду над нею ридати.
Маленька, подай свій мобільний,
Я почитаю, від кого прийшла есмеска,
І буду бити...

<https://www.pisni.org.ua/songs/160303.html>

Оксана Забужко

Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій

І. «Одинокий мужчина» чи Велика Хвора? Культурна презентація героїні: тіло як текст

Я душу дав тобі? А тіло збавив!

Бо що ж тепер з тебе? Тінь! Мара!

Леся Українка. Лісова пісня

Влітку 2003 року, напередодні Дня незалежності, популярний журнал «Корреспондент» оприлюднив наслідки соціологічного опитування, проведеного компанією Gfk-USM «Українські опитування і дослідження ринку» з метою довідатися, кого нація сьогодні вважає за своїх героїв – за «найвидатніших українців

усіх часів». Кожен із опитаних мав назвати три персоналії. Отримана у висліді «топ-десятка» виявилася настільки репрезентативною для з'ясування ціннісних пріоритетів українського суспільства по 12 роках незалежності, що таки варто подати тут цілий список повністю:

1. Тарас Шевченко 58,3 %
2. Богдан Хмельницький 26,5 %
3. Брати Клички 22,3 %
4. Леся Українка 17,8 %
5. Михайло Грушевський 13,8 %
6. Іван Мазепа 12,0 %
7. Андрій Шевченко 9,8 %
8. Іван Франко 9,0 %
9. Леонід Кучма 8,3 %
10. Леонід Кравчук 4,5 %^[3]

Щоб усебічно проаналізувати ці дані, знадобилось би писати ще одну (або й не одну!) книжку. Полишаючи на боці самоочевидне незмінне значення Т. Шевченка як універсально-символічної постаті для цілої української модерної й постмодерної історії, хочеться звернути читачеву увагу тільки на одну, вельми характеристичну обставину: на виразне переважання в цьому переліку постатей, покликаних у той чи той спосіб персоніфікувати *культ сили* – чи то брутально-фізичної (спортсмени), чи військової (Богдан Хмельницький), чи державно-владчої, яка також імпліцитно передбачає володіння виконавчими «кулаками», так само, як і фізичне тіло індивіда (і тому «президент» виявляється статусом, що сам собою, за визначенням, синонімізує «велич»: згадано-бо в сіх трьох президентів України у ХХ столітті, і навіть засвідчена всіма соціологічними опитуваннями кричуща *особиста* непопулярність останнього з них, Л. Кучми, анітрохи не стала на заваді його *безособовому* звеличенню як символу статусу). Простежується, отже, вельми симптоматична тенденція вважати «найвидатнішим з-поміж наших» того, хто «найдужчий», – хто вже наклав або може накласти іншим найбільше духопеликів.

На перший погляд, це типова «валеологія» підліткового гурту: ієрархія вартостей, котра у ХХІ столітті, в суспільстві як-не-як постіндустріальному, а не збирацько-мисливському (де героїзація того, хто «найдужчий», закономірно випливала з примітивних економічних умовин життя), – суспільстві, до того ж, не змілітаризованому офіційною ідеологією, як це було за часів комунізму, і не втягнутому в жоден воєнний конфлікт, – зраджує, як можна припустити, дещо більше, ніж інфантильність політично молоді (от власне що «підліткової» за віком!) нації, – а саме, національну *слабкість*, колективне почуття беззахисності й *загроженості національному існуванню*. Адже герой завжди мислиться «оборонцем» своєї спільноти – це одна з його засадничих, архетипальних, сказав би К. Юнг, функцій, питання полягає тільки в тому, що саме в цій спільноті, і від чого (кого) саме він призначений «обороняти». Інакше кажучи – у чому сама така «уявна спільнота» (термін Б. Андерсона) покладає делеговану своєму героєві онтологічну

(або й метафізичну) підставу свого буття-в-світі, свій *raison d'être*. Останній, звісно, може з часом змінюватися – і тоді спільнота витворює собі нових героїв^[4] або ж вливає нове вино в старі міхи, реінтерпретуючи давніх (відповідь на поставлене ще Т. Шевченком іронічне питання «За що ми любимо Богдана?» в Шевченкову добу, в кожному разі, була іншою, ніж у добу Радянської України, не кажучи вже про сьогоднішню^[5]), – але сама «деміургічна», формотворча місія героя в стосунку до спільноти при тому зберігається незмінною: герой відбиває не стільки рівень її, спільноти, самосвідомости, скільки все-таки, куди більшою мірою, рівень «колективного несвідомого» – ідеальний (бажаний) спільнотний «образ-себе»: якою вона б хотіла себе бачити і, відповідно, якою продовжує себе творити...

...якщо українська культура нині, після понад двохсот років колоніального панування, все ж таки, парадоксальним чином, не звелася до безживно змінералізованого стану, то це маємо завдячувати головно невинному триванню в ній, впродовж усього цього часу, то сильніших, то слабших дисидентських порухів, що їх колоніальна культура не раз атакувала з не меншою, загнаною всередину, «агресивністю сирітського притулку», аніж зовнішні, імперські загрози. Та сама Соломія Павличко, до прикладу, вже продемонструвала, у монографії «Дискурс модернізму в українській літературі», як болісно-трудно визрівав і оприявнювався в нас, так і недовизрівши до фази радикального розриву, конфлікт між народництвом і модернізмом, сприйнятий колоніальною свідомістю в площині не просто естетичній, а може, навіть насамперед, – міфологічно-нативістській: як конфлікт «свого» й «чужого» («своє», тобто традиційне, належалося за всяку ціну боронити, «чуже», тобто інноваційне, – відторгати). Колоніальна культура – це завжди, за визначенням, *культура страху*, і тому завжди заражена підвищеною, порівняно до пересічно-консервативного рівня, підозріливістю до всього нового. Наївно сформульований свого часу висновок М. Хвильового, що «малорос боїться дерзати», був насправді дуже точною культурософською інтуїцією колоніального інтелігента: як усякий колоніал (за Ф. Фаномом, «туземець»), «малорос» дійсно боїться виходу за раз засвоєні ним межі безпечного – і, зрештою, має на те цілком об'єктивні підстави (досить хоча б згадати, чим скінчилися «дерзання» самого М. Хвильового!). За таких умов не доводиться дивуватися, що всяке культурне дисидентство завжди було в нас історично приречене на неповноту й недомовленість – або принаймні на притлумленість силами «своєї» ж таки національної культури.

У субкультурі радянського шістдесятництва, правда, зароджувались були перші несміливі «дорослі» рефлексії над цією проблемою: «Чому бажають: „если смерти – то мгновенной“ (рядки з популярної революційної пісні! – О. З.), або задрять померлим уві сні? Але ж і життя ми намагаємося збавити <...> непомітно, в розвагах, збути його. І це сполучено з бажанням прослизнути непомітно і крізь смерть. Якщо смерть уві сні, то й життя як уві сні спливає». З цієї субкультури у нас бере свій витік «житгесмертна» філософська лірика В. Стуса, – але це радше виняток із правила, бо поза тим смерть як екзистенційна проблема для української культури радянського часу взагалі не стояла (наприклад, у знаковому для тієї доби романі Ліни

Костенко «Маруся Чурай» цілий сюжет смерті Гриця інтерпретується як «підмінене самогубство»: Гриць випив отруту, яку Маруся була приготувала для себе, – а проте цей її самогубчий намір у романі не інтериоризується жодним рядком: натомість десятки сторінок займають роздуми Марусі про історичну долю України, про Грицеву зраду, про перемогу обивательських вартостей над високими ідеалами і т. д., і тільки на переживання людини, яка прийняла свідоме рішення покінчити з життям, нема й натяку, і навіть сповідаючись перед стратою, Маруся не прохоплюється про це ні словечком, – тема так і лишається задекларованою суто фабульно і на рівні характерів не існує). Першим вказав на цю культурну лакуну Ю. Шевельов: «...не „опрацьовується“ в нас проблема смерті. Ніби боїмося, ніби треба зберігати соцреалістичну проблематику, а от про смерть – крім, звичайно, героїчної, мовчимо. Після символістської – новими дерзаннями – не похвалимося». Травмована і, в прямому й переносному сенсі, «перелякана на смерть», наша колоніально недоросла колективна свідомість просто втратила ту оптику, яка б дозволила розгледіти за екзистенційно-вольовою, добровільно вибраною і самозрежисованою смертю Міріам народження Лесі Українки як національного генія.

З коханням справа ще складніша. Та «дивна», «ненормальна» любов, яку освідчує Леся Українка в листах і віршах 1900-1901 рр., у дійсності, як це переконливо довів Е. Фромм у 1950-ті, можлива тільки як наслідок якраз виключно «нормального», не загальмованого ні «материнським», ні «батьківським» комплексами, душевного розвитку двох людей до зрілого й самосвідомого стану. Тільки між такими – дорослими – особистостями можливий не елементарний «симбіотичний зв'язок», не соціальна угода, аналогічна товарному обміну, – а становлення щонайглибшої міжособистісної єдності, котра лише й здатна розв'язати проблему людського існування («тільки з тобою я не сама, тільки з тобою я не на чужині»). Але для того, щоб *упізнати* таку любов, у культурі мають існувати готові вироблені образи як чоловічої, так і жіночої *особистісної зрілості* – а не просто певні стереотипи маскулінної й фемінінної поведінки. Зрозуміло, що в стосунках із С. Мержинським (як і з іншими чоловіками в її житті) Леся Українка в наших очах дуже сильно «заслоняє партнера», а це з точки зору традиційно-патріархатної звичаєвості сприймається майже як реверсія гендерних ролей: фізична слабкість, пасивність, безпорадність і прикутість хворого до ліжка, навіть його небуденна (справді-таки дещо «христологічного» типу!) врода (чи не єдина «власна» об'єктивна, не віддзеркалена через призму особистості Лесі Українки характеристика С. Мержинського, якою диспонуємо з фотодокументів) – все це прикмети, для патріархальної культури канонічно «фемініні», вони принижують С. Мержинського до «жіночого» становища і утруднюють чоловікам проективну з ним ідентифікацію (не варто-бо забувати, що й «лесезнавством» як науковою дисципліною, і взагалі якнайширшою культурною асиміляцією образу письменниці у нас донедавна займалися таки мало не виключно чоловіки). Звідси й відрухова, не завжди навіть усвідомлювана самими інтепретаторами потреба виправити дисбаланс до традиційного, культурно «прийняттого» – принизивши натомість жінку до становища

сексуально відкинутої, «некоханої» (читай, «неповноцінної» жінки), – принаймні в такий спосіб її «заслонений» партнер наділяється активною роллю коли вже не щодо неї (адже прийняти чи відкинути офіровану тобі любов – це, як не крути, також традиційно «жіночий» вибір...), то хоча б щодо вмісне винайденої для нього з цієї метою «третьої сторони»: робиться, отже, «мужнішим», маскулінішим (те, що подібна «активність» – використати у функції доглядачки закохану жінку, кохаючи при тому іншу, – в разі дійсно б мала місце, поставила б такого персонажа в позицію, по суті, морального альфонса, випускається з поля зору як річ другорядна: очевидно, в патріархальній етиці альфонсизм для чоловіка вважається *меншою* ганьбою, ніж «підкаблучництво», – раз уже «війна статей», то на війні як на війні!)...

Свого часу мені вже доводилося писати про типологічну спорідненість між нашим «масовізмом», теоретично обґрунтованим у ході «літературної дискусії» 1925-1928 рр., та американським «маскультом», сконцептуалізованим трохи пізніше, наприкінці 1940-х, – різниця між цими двома версіями «плебейської культури», з яких історично «перемогла» друга, є насправді вельми поверхова, і пов'язана вона виключно з *ідеократичним* характером радянського тоталітаризму. У цьому взагалі була його головна суперечність: легітимізуючи себе як *релігійну* (комуністично-поганську) *ідеократію*, *функціонально* цілу свою систему інститутів він орієнтував на гранично спрощений, хамський психотип, для якого будь-яка тривка релігійна віра, в тому числі й комуністична, була вже «заскладною», як для Українчиного Юди Христового проповідь. Звідси й славнозвісна радянська «соціальна шизофренія» – розрив між, з одного боку, релігійним характером державної ідеології (з її культом провіденційного майбутнього, сакральними текстами «класиків марксизму-ленінізму», поведінковим нормативом жертвності й героїзму та окремою «кастою жерців» для обслуги культу) – і, з другого боку, мовчазним цинізмом усієї радянської суспільної практики зверху донизу. Падіння імперії тільки звільнило «просту радянську людину» (що натоді вже заповнила собою всю піраміду влади) від обтяжливої вимоги прикидатися «комуністично віруючою», – і «культ своєї власної особи» став *єдиною «офіційною релігією»*, яку вже відкрито й без будь-яких обмежень могла вправляти пострадянська еліта. А вже еліта культурна позичила для нього з західних наративів і відповідну дискурсивну стратегію, – і так зміг у нас з'явитися в готовому вигляді, як Афіна з голови Зевеса, сьогоднішній «культ успіху» (комерційного й медійного – «користи» й «почести»!), *одиноким безумовним цінністю*, що легітимізує в очах суспільства всякий вид розумової діяльності, зокрема й ретроспективно (NB: показова схема, за якою відбулося в пострадянський період виведення Шевченка з-під неонародницької парадигми: на місце колишнього «мужика-кріпака», стараннями вже нової генерації «інтелігенції розриву», зрештою заступив петербурзький «салонний лев», «успішний письменник» та «модний художник», – а от шанси Лесі Українки звільнитися з-під парадигми Великої Хворої за цей час не зросли аніскілечки: адже вона, «безщасниця», дійсно не могла похвалитися прижиттєвим «успіхом», хоч трохи близьким до Шевченкового, і відтак цілий її «складний світ» залишився в «плебейській» культурі й далі *ціннісно нічим не*

виправданим, «не вартим заходу»). Тож у кінцевому підсумку, як бачимо, єдина реальна зміна, що відбулася в нашому психологічному пейзажі від 1991 р., найкраще описується в негативних термінах: українська хамократія позбулася радянського *ідеологічного камуфляжу* («неонародницького») – і не набула натомість нового.

<https://www.litmir.me/br/?b=199820&p=1>

Афіші до вистав Романа Віктюка

2017

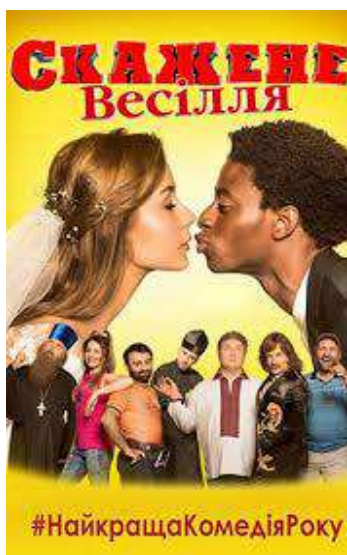

**«ЧЕРВОНИЙ»
УКРАЇНСЬКИЙ
ІСТОРИЧНИЙ БОЙОВИК**

**«КІБОРГИ»
УКРАЇНСЬКИЙ ХУДОЖНИЙ
ФІЛЬМ**

2018

«СКАЖЕНЕ ВЕСІЛЛЯ»
КОМЕДІЯ

«ТАСМНИЙ ЩОДЕННИК»
СИМОНА ПЕТЛЮРИ
ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНИЙ
ФІЛЬМ

«ДОНБАС»
УКРАЇНСЬКА ДРАМА

2019

«ЗАХАР БЕРКУТ»
УКРАЇНСЬКЕ ІСТОРИЧНЕ КІНО

«ЗАБОРОНЕНИЙ»
УКРАЇНСЬКА БІОГРАФІЧНА ДРАМА

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

III семестр

Порядок накопичення балів

Поточний контроль та самостійна робота					Сума
Змістовий модуль №6					
T1	T2	T3	T4	МКР	100
17	27	17	27	12	

T1, T2 ... T10 – теми, включені до змістових модулів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

За відповідь на практичному занятті студент отримує максимум 10 балів (**6 практичних занять (у межах 4 тем) x 10 = 60 балів**), за модульну контрольну роботу – 12 балів, за самостійну роботу – 28 балів (**4 x 7 = 28 балів**).

60 балів (практичні заняття) + 12 балів (модульна контрольна робота) + 28 балів (самостійна робота).

- **1 бал** – відповідь не розкрита, студент майже не розрізняє об'єкти вивчення, має нечіткі уявлення про предмет вивчення.
- **2 бали** – відповідь розкрита частково, з помилками й неточностями, студент слабо орієнтується в обраній тематиці.
- **3 бали** – відповідь розкрита частково, помилок і неточностей незначна кількість (1-2).
- **4 бали** – відповідь розкрита частково, студент з допомогою дає відповідь на запитання.
- **5 балів** – студент з допомогою відтворює основний навчальний матеріал, здатен з помилками й неточностями дати визначення понять, вміє на елементарному рівні аналізувати історико-культурні процеси.
- **6 балів** – відповідь розкрита на репродуктивному рівні.
- **7 балів** – відповідь розкрита, студент зробив висновки та узагальнення. Навів конкретні приклади.
- **8 балів** – відповідь розкрита, студент зробив висновки та запропонував власну точку зору з обраної проблематики.
- **9 балів** ставиться за умови, що відповідь розкрита повністю, студент зробив висновки, запропонував власну точку зору з обраної проблематики, порівняв різні підходи до вивчення даного питання.
- **10 балів** ставиться за умови, що студент має повні, глибокі знання, здатен використовувати їх у практичній діяльності, робити висновки, узагальнення, вміє знаходити інформацію та аналізувати її, самостійно користуватися різними джерелами інформації, ставити і розв'язувати проблемні завдання, дискутувати, відстоювати власну думку.

IV семестр
Порядок накопичення балів

Поточний контроль та самостійна робота							Екза- мен	Сума
Змістовий модуль 7				Змістовий модуль 8				
T1	T2	T3	МКР	T1	T2	МКР	40	100
9	9	9	9	9	6	9		

T1, T2 ... T10 – теми, включені до змістових модулів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

За відповідь на практичному занятті студент отримує максимум 3 бали **(9 практичних занять (у межах 5 тем) x 3 = 27 балів)**, за модульні контрольні роботи – 18 балів **(9 + 9 = 18 балів)**, за самостійну роботу – 15 балів **(5 x 3 = 15 балів)**. **27 балів (практичні заняття и) + 18 балів (модульні контрольні роботи) + 15 балів (самостійна робота) + 40 балів (екзамен).**

- **1 бал** – студент з допомогою відтворює основний навчальний матеріал, здатен з помилками й неточностями дати визначення понять, вміє на елементарному рівні аналізувати історико-культурні процеси.
- **2 бали** – студент правильно відтворює навчальний матеріал, знає основоположні теорії і факти, вміє наводити приклади на підтвердження певних думок. Знання студента є достатніми. Відповідь логічна.
- **3 бали** ставиться за умови, що студент має повні, глибокі знання, здатен використовувати їх у практичній діяльності, робити висновки, узагальнення, вміє знаходити інформацію та аналізувати її, самостійно користуватися різними джерелами інформації, ставити і розв'язувати проблемні завдання, дискутувати, відстоювати власну думку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА ЕКЗАМЕНІ:

Сума балів, накопичених студентом на екзамені	Критерії оцінювання
<p>Значення оцінки – «відмінно» 40-30 балів</p>	<p>Відповідь на питання вичерпна. Студент:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Демонструє високі знання термінології з історії української культури. 2. Встановлює найбільш важливі явища в історико-культурному процесі. 3. Аналізує художні стилі та шедеври української культури на високому рівні. 4. Виявляє специфіку різних видів мистецтв в українській культурі. 5. Аналізує основні періоди розвитку української культури. 6. Орієнтується у сучасних тенденціях розвитку культури і мистецтва на високому рівні. 7. Описує світові тенденції розвитку культури, а також пов'язане з ними розуміння взаємовідносин між соціокультурними напрямками. 8. Ілюструє прикладами предметну область. <p>Відповідь вирізняється точністю використаних термінів. Матеріал викладається послідовно й логічно. У розумінні та викладі навчального матеріалу студент виявляє науковий підхід і творчі здібності. Після завершення доповіді відповідає на більшість питань викладача.</p>
<p>Значення оцінки – «добре» 29-15 балів</p>	<p>Студент відповідає на питання на достатньому рівні:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Демонструє знання з термінології з історії української культури на достатньому рівні. 2. Встановлює найбільш важливі явища в історико-культурному процесі на достатньому рівні. 3. Аналізує художні стилі та шедеври української культури на достатньому рівні. 4. Виявляє специфіку різних видів мистецтв в українській культурі на достатньому рівні. 5. Аналізує основні періоди розвитку української культури на достатньому рівні. 6. Орієнтується у сучасних тенденціях розвитку культури і мистецтва на достатньому рівні. 7. Описує світові тенденції розвитку культури, а також пов'язане з ними розуміння взаємовідносин між соціокультурними напрямками на достатньому рівні. 8. Ілюструє прикладами предметну область на достатньому рівні.

<p>Значення оцінки – «задовільно» 14-1</p>	<p>Студент відповідає на питання на мінімально-достатньому рівні:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Знає основні терміни з історії української культури. 2. Розпізнає окремі явища в історико-культурному процесі. 3. Орієнтується в художніх стилях та шедеврах української культури. 4. Має уявлення про специфіку різних видів мистецтв в українській культурі. 5. Називає основні періоди розвитку української культури. 6. Ілюструє прикладами предметну область на мінімально-достатньому рівні. <p>Не повно розкриває проблему. Відповідає на поставлені питання з помилками, однак спроможний з допомогою викладача виправляти їх.</p>
<p>Значення оцінки – «незадовільно» 0 балів</p>	<p>Відповідь на питання не розкрита.</p>

ТЕСТИ

1. В яких з перерахованих нижче міст у XVIII ст. існували колегіуми:

- а) Полтава б) Харков в) Канів г) Переяслав д) Чернігів

2. Перша спеціальна музична школа у Україні виникла в:

- а) Чернігові б) Батурині в) Глухові.

3. Хто з гетьманів навчався в Києво-Могилянській колегії/академії:

- а) Іван Виговський б) Іван Скоропадський в) Іван Самойлович
г) Іван Мазепа д) Кирило Розумовський е) Юрій Хмельницький

4. Видатний історик, викладач, громадський діяч, засновник київської документальної школи істориків:

- а) В. Антонович б) М. Костомаров в) М. Драгоманов

5. Перший організатор товариства «Просвіта» в колишній російській Україні, голова просвіти в Києві:

- а) Борис Грінченко б) Павло Житецький в) Євген Чикаленко

6. Передові українські кола вважали його «консулом України в Європі», а за словами І. Франка, навколо нього виник своєрідний осередок політичної еміграції, який став «центром коли не українського руху, то української думки протягом цілих 20-ти літ»:

- а) М. Драгоманов б) М. Павлик в) С. Подолинський г) І. Пулюй

7. Часопис «Друг» видавався:

- а) М. Драгомановим б) О. Терлецьким в) І. Франком г) М. Павликом

8. Кого називали «золотою трійцею» Наукового товариства ім. Шевченка?

- а) Михайла Грушевського б) Івана Франка в) Володимира Гнатюка г) Сергія Єфремова
д) Агатангела Кримського е) Степана Смаль-Стоцького

9. Правильно розташуйте прізвища:

- а) український вчений-пасічник б) український вчений-садівник в) український історик г) український історик і композитор д) український спортсмен
е) перший український пілот є) український вчений медик.

Левко Мацієвич, Микола Страшеско, Лев Смиренко, Іван Піддубний, Петро Прокопович, Микола Аркас, Орест Левицький.

10. Яку з цих книжок упродовж XVIII ст. перевидавалася близько 10 разів?

- а) Київський «Синопис»; б) «Зегар з полузегарком»;
в) «Ключ розуміння»; г) Четьї мінеї

11. Які риси притаманні бароковим спорудам?

- а) Нагромадження розкішних оздоб, підкреслена декоративність.
б) Тонкі стіни, висока стрімка аркова стеля, великі вікна з вітражами.
в) Світлі барви, стримані й чіткі архітектурні форми, колони, подібні до античних.
г) Масивні стіни та склепіння, невеликі вікна, пробиті в товстих стінах.

12. Хто автор зображеної гравюри?

- а) Олександр Тарасевич б) Леонтій Тарасевич
в) Іван Щирський г) Іван Мігура.

13. Назвіть відомих композиторів України XVIII ст.

- а) Яків Погребняк б) Дмитро Бортнянський в) Іван Григорович-Барський
г) Артем Ведель д) Володимир Боровиковський е) Максим Березовський.

14. Що з наведеного можна використати в розповіді про Феофана Прокоповича?

- а) Бендерська конституція б) Києво-Могилянська академія
в) Малоросійська колегія г) Решетилівські статті
д) Священний Синод е) Трагікомедія «Володимир»

15. Вкажіть діячів національного відродження в західноукраїнських землях першої половини XIX ст.

- а) Іван Франко б) Юліан Бачинський
в) Юліан Романчук г) Іван Могильницький
д) Маркіян Шашкевич е) Яків Головацький

16. Укажіть автора зображеної скульптурної композиції:

- а) Йоганн Пінзель б) Йоганн Шедель
в) Сисой Шалматов г) Андрій Квасов

17. Встановіть відповідність між зображенням храмів та їхніми назвами.

- а) Іллінська церква в Суботові. Реконструкція. 1656
- б) Троїцький собор Густинського монастиря. 1674–1676
- в) Троїцький собор Троїцько-Іллінського монастиря в Чернігові. 1679–1695
- г) Покровський собор у Харкові. 1689

18. Встановіть відповідність між сферами діяльності та іменами вихованців Києво-Могилянської академії:

- а) богослів'я, б) історія, в) медицина, г) гравюра.

А. Іван Мизура, Іван Щирський, Леонтій Тарасевич, Григорій Левицький.

Б. Інокентій Гізель, Стефан Яворський, Феофан Прокопович.

В. Самійло Величко, Роман Ракушка-Романовський (Самовидець), Микола Бантиш-Каменський.

Г. Нестор Максимович-Амбодик, Данило Самойлович.

Д. Іван Виговський, Петро Дорошенко, Іван Мазепа, Пилип Орлик.

19. Яка з архітектурних пам'яток була споруджена коштом Данила Апостола?

- а) Георгіївська церква Видубицького монастиря в Києві
- б) Каплиця Кампіанів при Латинському костьолі у Львові
- в) Михайлівський Золотоверхий собор у Києві
- г) Преображенський собор у Великих Сорочинцях

20. Про яку збірку Іван Франко висловився так: «Ся маленька книжечка відразу відкрила немовби новий світ поезії, вибухла, мов джерело чистої, холодної води, заяснила невідомою досі в українському письменстві ясністю, простотою і поетичною грацією вислову»:

- а) «Досвід збирання старовинних малоросійських пісень»;
- б) «Русалка Дністровая»;
- в) «Кобзар»;
- г) «Малоросійські пісні».

21. Хто з українських художників є автором картини?

- а) Микола Ярошенко;
в) Микола Пимоненко;

- б) Кириак Костанді;
г) Сергій Васильківський.

Козаки в степу

22. Яка з пам'яток є зразком архітектурного модерну?

23. Хто з перерахованих письменників належав до неокласиків:

- а) В. Сосюра, В. Чумак, В. Елланський;
б) М. Зеров, П. Филипович, М. Рильський;
в) Я. Савченко, Д. Загул, В. Кобилянський;

24. Ректором Української Академії мистецтв був:

- а) Г. Нарбут; б) М. Бойчук; в) О. Мурашко.

25. Яку співачку П. К. Саксаганський називав «українським соловейком»?

- а) Оксану Петрусенко; б) Соломію Крушельницьку;
в) Марію Литвиненко-Вольгемут; г) Зою Гайдай.

26. Вкажіть дати:

- а) заснування Державного заслуженого академічного українського народного хору імені Г. Верьовки;
б) вихід на екрани фільму О. Довженка «Земля»;

- в) відкриття у Києві пам'ятника Т. Г. Шевченку;
- г) заснування Української Академії наук;
- д) створення в Києві Державної української мандрівної капели «Думка»;
- е) вихід в ефір першої в Україні радіопередачі;
- є) заснування Лесем Курбасом театру «Березіль»;
- ж) заснування Української Академії мистецтв в Києві.

27. Заповніть таблицю вставивши прізвища відповідно до напрямку діяльності:

<i>Напрямки діяльності</i>	<i>Прізвища</i>
Образотворче мистецтво	
Кібернетика	
Музика	
Економічна наука	
Історія	
Медицина	
Мостобудування і зварювання	
Літературознавство	
Психологія	

М. Брайчевський, О. Білецький, А. Горська, Є. Патон, Ю. Мейтус, Г. Костюк, М. Амосов, О. Ліberman, В. Глушков.

28. Співвіднесіть твір і автора

- а) О. Довженко «Правда і кривда»
- б) П. Панч «Поема про море»
- в) Г. Тютюнник «Гомоніла Україна»
- г) О. Гончар «Вир»
- д) М. Стельмах «Людина і зброя»
- е) Д. Клебанов опера «Богдан Хмельницький»
- є) К. Данькевич поема «Мазепа»
- ж) В. Сосюра опера «Довбуш»
- з) С. Параджанов симфонія «Бабин Яр»
- і) С. Людкевич кінофільм «Тіні забутих предків».

29. Хто був упорядником збірки «Досвід збирання старовинних малоросійських пісень», що започаткувала українську фольклористику (опублікована 1819 р. в Петербурзі)?

- а) Микола Цертелєв; б) Михайло Максимович;
- в) Пантелеймон Куліш; г) Микола Костомаров.

30. Хто автор «Граматики малоросійського нарiччя» – першої граматики живої народної української мови, що вийшла друком у 1818 р.?

- а) Ізмаїл Срезневський; б) Григорій Квітка-Основ'яненко;
- в) Микола Маркевич; г) Олексій Павловський.

31. Який вищий навчальний заклад було відкрито в Одесі 1865 р.?

- а) Новоросійський університет; б) Історико-філологічний інститут;
в) Технологічний інститут; г) Вище гірниче училище.

32. Встановіть відповідність між портретами діячів культури та їхніми іменами:

- а) Марко Кропивницький; б) Микола Лисенко;
в) Іван Франко; г) Микола Садовський.

33. Встановіть відповідність між зображеними архітектурними пам'ятками та містами, де їх споруджено:

- а) Київ, б) Львів, в) Одеса, г) Чернівці, д) Полтава.

34. Встановіть відповідність між видами мистецтва та іменами митців, які їх розвивали наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.

- 1) образотворче мистецтво, 2) театральне мистецтво,
3) архітектура, 4) література

- а) Владислав Городецький, Василь Кричевський, Іван Левинський;
б) Микола Пимоненко, Сергій Васильківський, Опанас Сластіон, Микола Самокиш;
в) Марко Кропивницький, Михайло Старицький, Ганна Затиркевич;
г) Микола Леонтович, Станіслав Людкевич, Соломія Крушельницька;
д) Панас Мирний, Володимир Винниченко, Олександр Олесь.

35. Відкриття нових українських університетів у Києві і Кам'янець-Подільському відбулося за часів правління:

- а) Центральної Ради; б) Директорії; в) Гетьманату.

36. Кого об'єднували товариства з назвами: «Плуг», «Гарт», ВАПЛІТЕ?

- а) кікомитців; б) художників; в) музикантів; г) літераторів.

37. Хто був автором памфлету «Україна чи Малоросія» ?

- а) П. Тичина; б) М. Хвильовий; в) М. Куліш; г) М. Зеров.

38. Хто був автором п'єси «Мина Мазайло» ?

а) П. Тичина; б) М. Хвильовий; в) М. Куліш; г) М. Зеров.

39. Кого об'єднувала асоціація «АРМУ»?

а) кіно митців; б) художників; в) музикантів; г) літераторів.

40. Хто був автором дизайну українських паперових грошей періоду УНР ?

а) В. Кричевський; б) М. Бойчук; в) Г. Нарбут.

41. Хто зображений на портреті ?

а) Л. Курбас; б) М. Хвильовий; в) М. Куліш; г) М. Зеров.

42. Хто зображений на портреті ?

а) Л. Курбас; б) М. Хвильовий; в) М. Куліш; г) М. Зеров.

43. Хто зображений на портреті ?

а) Л. Курбас; б) М. Хвильовий; в) М. Куліш; г) С. Єфремов.

Навчально-методичне видання

*Віталій Дмитренко
Віта Дмитренко*

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ:
*навчально-методичний посібник для підготовки до практичних занять
та самостійної роботи студентів спеціальності
034 Культурологія освітнього ступеня бакалавр
Частина 2
(з другої половини XVII до початку XXI століття)*

*Використані в посібнику цитати, уривки з джерел, ілюстрації отримані з мережі
Інтернет й опублікованих творів.*

Формат: 60x84/24
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 4,2
Наклад 50 примірників

Віддруковано в ПНПУ імені В. Г. Короленка
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
Реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК №3817 від 01.07.2010 р.

© Дмитренко В. А., 2019
© Дмитренко В. І., 2019
© ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019

